

Razlika u općoj informiranosti svakodnevice kod učenika Roma i učenika većinskog stanovništva

Vidoša, Viktorija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:520889>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Viktorija Vidoša

RAZLIKA U OPĆOJ INFORMIRANOSTI SVAKODNEVICE
KOD UČENIKA ROMA I UČENIKA VEĆINSKOG
STANOVNIŠTVA

Diplomski rad

Čakovec, srpanj, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Viktorija Vidoša

**RAZLIKA U OPĆOJ INFORMIRANOSTI SVAKODNEVICE
KOD UČENIKA ROMA I UČENIKA VEĆINSKOG
STANOVNIŠTVA**

Diplomski rad

Mentor rada: doc.dr.sc. Goran Lapat

Čakovec, srpanj, 2022.

Zahvala

Zahvaljujem se svom mentoru, doc. dr. sc. Goranu Lapatu na podršci, velikoj pomoći, savjetima i sugestijama tijekom pisanja ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem se i svojim kolegicama i prijateljicama Tihani, Jasmini, Josipi i Mateji koje su tu bile uz mene kroz cijelo studiranje i pomagale mi. Pomogle su mi da postanem bolja osoba i pokazale što je ljubav te kako se nositi sa životnim situacijama. Također im se zahvaljujem što su bile uz mene i bile mi moralna podrška kod pisanja ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem se i svojoj obitelji koja me financijski i moralno podupirala te bila uvijek tu uz mene tijekom svih godina studiranja.

Zahvaljujem se i svom partneru Josipu koji slušao moje dobre i loše situacije kroz koje sam prolazila tijekom ovih godina studiranja i bio uvijek uz mene.

Posebno se zahvaljujem dragom Bogu koji mi je pomogao da uspijem sve ispite riješiti i prebroditi poteškoće za vrijeme studiranja. Pomogao mi je da postanem bolja osoba te ga i dalje molim da postanem učiteljica koja će učenike učiti pravim životnim vrijednostima kakvim je naš učitelj Isus učio nas.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
SUMMARY	II
1. UVOD	1
2. NAZIVLJE	2
2.1. Nazivlje	2
3. SIMBOLI	3
3.1. Jezik	3
3.2. Zastava	3
3.3. Himna	4
3.4. Zajednica i obitelj.....	5
3.5. Vjera	6
4. ROMI U HRVATSKOJ	7
4.1. Opći socio-demografski podaci Roma u Republici Hrvatskoj.....	8
4.2. Obrazovanje	9
5. ROMI U MEĐIMURJU	10
6. NACIONALNI PLAN ZA UKLJUČIVANJE ROMA, ZA RAZDOBLJE OD 2021. DO 2027. GODINE.....	11
7. METODOLOGIJA.....	14
7.1. Cilj istraživanja	14
7.2. Istraživački problemi	14
7.3. Hipoteze istraživanja	14
7.4. Metoda – kvalitativno primijenjeno istraživanje	14
7.5. Uzorak	15
7.6. Postupci i instrumenti.....	15
7.7. Obrada podataka.....	15
7.8. Analiza podataka.....	15
7.8.1. Analiza podataka provedenog istraživanja	16
8. RASPRAVA.....	55
9. ZAKLJUČAK	57
10. LITERATURA.....	59

SAŽETAK

U ovom radu je prikazano istraživanje koje se provodi u dvije škole s učenicima većinskog stanovništva koji čine kontrolnu skupinu i tri škole s učenicima Romima koji se nalaze u središtu istraživanja. Naime, cilj rada je proučiti koliko učenici Romi razumiju hrvatski jezik i pojmove iz svakodnevnog života u odnosu na učenike većinskog stanovništva.

U teorijskom dijelu, u prvom poglavlju govori se o nazivlju (podrijetlu) Roma, odnosno kako su Romi dobili ime *Cigani* te kako je došlo do imena *Rom*. Drugo poglavlje prikazuje simbole Roma: jezik *romani chib*, zastavu, himnu *Gjelem Gjelem*, zajednicu i obitelj u kojoj žive te njihovo prilagođavanje vjeri s obzirom na mjesto u kojem se nalaze. Treće poglavlje govori o Romima u Hrvatskoj, odnosno o općim – sociodemografskim podacima Roma u Republici Hrvatskoj te zastupljenost Roma u obrazovanju. Zatim imamo zasebno četvrto poglavlje koje govori o Romima u Međimurju, odnosno kada su se prvi put pojavili tamo, koliko ih ima te kakva im je život i školovanje. Iduće jako bitno poglavlje je Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine čiji je glavni cilj razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj do 2027. godine.

U praktičnom dijelu rada prikazano je kvalitativno istraživanje koje se provodi uz pomoć strukturiranog intervjua od 20 pitanja. U istraživanju su sudjelovale dvije osnovne škole u kojima pohađaju učenici većinskog stanovništva i tri osnovne škole gdje su ispitani samo razredi s učenicima Romima. Iz svake škole uzeti su 1. i 3. razred kako bi se ispitala razlika o poimanju postavljenih pojmova iz svakodnevnog života s obzirom na starost učenika.

Rezultati su pokazali kako se učenici mogu sporazumjeti na hrvatskom jeziku, ali ne razumiju sve pojmove iz svakodnevnog života. Naravno, učenici Romi u 1. razredu znaju manje pojmova od učenika u 3. razredu jer u školi nauče neke pojmove koje doma ne koriste. Učenici Romi polaze u predškolu prije polaska u prvi razred kako bi naučili hrvatski jer ga upotrebljavaju jako malo ili ga uopće ne upotrebljavaju. Prema tome autorica je s učenicima razgovarala na hrvatskom standardnom jeziku, no neki učenici nisu razumjeli što ih pita te im je morala postavljati puno dodatnih potpitanja kako bi od njih dobila odgovor. Moramo shvatiti kako su romskoj djeci škola, učenici, a i njihova kultura te pojmovi iz svakodnevnog života nešto novo, nešto strano. Učenici istovremeno trebaju ovladati jezikom (govornim i pisanim), nastavnim gradivom iz svih predmeta propisanih školskim programom te pravilnim ponašanjem nove kulture (Bakić-Tomić, 2014). Od učenika koji do sada nisu upoznati s hrvatskim standardnim jezikom, iako se nalaze u Hrvatskoj postavljeni su visoki ciljevi koje oni teško savladavaju.

Ključne riječi: Romi, većinsko stanovništvo, hrvatski jezik, pojmovi iz svakodnevnog života, razumijevanje hrvatskog jezika

SUMMARY

This paper presents a study conducted in two schools with majority students who form the control group and three schools with Roma students who are at the center of the research. Namely, the aim of this paper is to study the extent to which Roma students understand the Croatian language and concepts from everyday life in relation to students of the majority population.

In the theoretical part, the first chapter talks about the terminology (origin) of the Roma, ie how the Roma got the name Gypsies and how the name Roma came about. The second chapter presents the symbols of the Roma: the language of the romani chib, the flag, the anthem Gjelem Gjelem, the community and family in which they live, and their adaptation to religion according to the place where they are. The third chapter deals with Roma in Croatia, ie general socio-demographic data of Roma in the Republic of Croatia and the representation of Roma in education. Then we have a separate fourth chapter that talks about the Roma in Međimurje, that is, when they first appeared there, how many there are and what their life and education is like. The next very important chapter is the National Plan for Roma Inclusion, for the period from 2021 to 2027, whose main goal is the development of equality, inclusion and participation of members of the Roma national minority in the Republic of Croatia until 2027.

The practical part of the paper presents a qualitative research conducted with the help of a structured interview of 20 questions. The study involved two primary schools attended by majority students and three primary schools where only classes with Roma students were examined. 1st and 3rd grade were taken from each school to examine the difference in the understanding of the set concepts from everyday life with regard to the age of the students.

The results showed that students can communicate in Croatian, but do not understand all the concepts of everyday life. Of course, Roma students in the 1st grade know fewer concepts than students in the 3rd grade because they learn some concepts at school that they do not use at home. Roma students go to preschool before going to first grade to learn Croatian because they use it very little or not at all. Therefore, the author spoke to the students in the Croatian standard language, but some students did not understand what she was asking them and she had to ask them a lot of additional questions in order to get an answer from them. We need to understand that for Roma children, school, students, and their culture, concepts from everyday life are something new, something foreign. At the same time, students need to master the language (spoken and written), teaching materials from all subjects prescribed by the school curriculum and the correct behavior of the new culture (Bakić-Tomić, 2014). Students who are not yet familiar with the Croatian language, even though they are in Croatia, have set high goals that they find difficult to master.

Keywords: Roma, majority population, Croatian language, concepts from everyday life, understanding of Croatian language

1. UVOD

Poznato je da je i danas najveći problem pri uključivanju romske djece u osnovnu školu nepoznavanje hrvatskog jezika. U škole se kao pomoć učitelju razredne nastave uvode suradnici – pomagači koji poznaju romski jezik kojim govore romska djeca u toj školi. Danas u osnovnim školama u kojima su u velikom postotku učenici Romi, prema riječima ravnateljice Božene Dogša iz OŠ Macinec, 79% učenika Roma, polazi u predškole u dnevnom trajanju od pet i pol sunčanih sati. Unatoč velikim naporima Vlade Republike Hrvatske i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kod uključivanja romske djece u redovno obrazovanje, problemi su još uvijek golemi. Prema riječima ravnatelja Ureda za ljudska prava Republike Hrvatske, Alena Tahirija, za učenike Rome bi bilo najbolje da budu integrirani u razrede s djecom većinskog stanovništva, odnosno, suprotstavljaju se čistim romskim razredima i segregaciji. Na okruglom stolu na temu obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine ostali sudionici, točnije ravnatelj, ravnateljice i profesori bili su protiv integriranih razreda, smatrajući da Vlada nije upoznata s pravom situacijom u takvim razredima. Naime, problemi koji se javljaju su: roditelji većinskog stanovništva teško prihvaćaju druženje Roma sa svojom djecom zbog slabijeg predznanja romske djece. Idući bitan problem koji navode je potreba za pomoći učenicima Romima u savladavanju nastavnog sadržaja zbog ne razumijevanja hrvatskog jezika, ali i osnovnih pojmova iz svakodnevnog života. Kao što navodi Lapat (2014) u poglavlju Odgoj i obrazovanje Roma: „Jezični problemi“ nisu uvijek samo jezični, nego se često radi i o teškoćama na predodžbeno-pojmovnoj razini komunikacije.“

Hrvatska je 28. članica Europske unije. Romi žive u svim zemljama Europske unije. Iako svi pripadamo jednom narodu, nazivamo se drugačije i ne govorimo istim jezikom. Romi su nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj što prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina znači da pripadaju skupini hrvatskih državljana čiji su pripadnici tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična i/ili vjerska obilježja različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja. Republika Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina, odnosno imaju mogućnosti da se izjašnjavaju o pripadnosti nacionalnoj manjini; slobodno koriste i pišu imena i prezimena na svom jeziku i pismu, slobodno se služe svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi te u službenoj uporabi; da im je omogućen odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe; uporaba svojih znamenja i simbola te očuvanje tradicijskih naziva i oznaka te kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije. Naime, danas pripadnici romske nacionalne manjine nisu sustavno uključeni ni u jedan model školovanja na svom jeziku, nego su uključeni u redovni odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske na hrvatskom jeziku. Lapat (2014) navodi kako jezik predstavlja veliku barijeru u savladavanju plana i programa. Broj riječi koje koriste Romi na svom materinskom jeziku mnogo je siromašniji od jezika u

kojem se izvodi nastava. Učitelj kao sudionik u odgoju i obrazovanju učenika Roma bi trebao kad god je moguće koristiti konkretne primjere iz svakodnevnog života te povezivati sadržaje s kulturom i običajima romske populacije. Prema kurikulumu učenike bi trebalo uključiti u nastavni predmet „Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C)“ čiji su ciljevi navedeni u kurikulumu i teže izgradnji školske kulture koja poštuje različitost i teži interkulturalnosti i inkluzivnosti. Iz toga će razloga njegova provedba biti u potpunosti uspješna jedino, ako se elementi kurikuluma predmeta „Jezik i kultura romske nacionalne manjine“ integriraju u školske kurikulume kako bi pojedino školsko okruženje doživjelo pozitivne promjene u situaciji u kojoj su pripadnici romske nacionalne manjine u riziku od isključenosti. (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017.)

2. NAZIVLJE

2.1. Nazivlje

Romi su se od davnina kretali i živjeli u manjim ili većim skupinama i tijekom 15. stoljeća posve proširili Europom. Novi narod su u Europi različito nazivali. Naime, doseljeni Romi su svakog pripadnika neromskog naroda zvali *Gadžo*, što znači stranac. Prema tome, su prozvani Cigani porijeklom riječi iz grčkog „Athínganos“, tj. *atsingan* što znači nedodirljiv. Otud su nastale različite varijante u europskim jezicima. U Engleskoj su ih prozvali *Gypsy* (*Gypsies*), u Francuskoj *Tsigane* (*Tsiganes*), Španjolskoj *Gitano* (*Gitanos*), u Njemačkoj *Zigeuner*, Mađarskoj *Cigany* (*Ciganyok*), Turskoj *Cingene* (*Cingeneler*), Rumunjskoj *Tigan* (*Tigani*), Italiji *lo Zingaro* (*gli Zingari*), Rusiji *Cygan* (Cyganji) te u Sloveniji i Hrvatskoj Ciganin (Cigani) (Pongrac, 2003). Naziv Cigani donosio je negativne predrasude pa pripadnici romskog naroda nisu prihvaćali nametnuta imena jer su ih smatrali pogrdnim. To se promijenilo na I. Kongresu romskih predstavnika iz različitih zemalja svijeta, održanom od 8. do 12.4.1971. u Londonu, gdje je zajedničkom odlukom promijenjen naziv svih pripadnika i plemena romske populacije Ciganin u Rom. Naziv Rom je dobio novo značenje prema njihovom jeziku *romani chibu* kojim je sebe prozvaio čovjekom kao pripadnikom ljudskog roda, a tek onda i pripadnicima romskog naroda. Naravno, Romi su posebni po tome što svaka romska skupina ima dodatno ime prema zanimanju kojim se bavi. Neke romske skupine rumunjskog podrijetla: *kaldaraši* (izrađuju i popravljaju kotlove – prema Clébertu to su jedini autentični Romi), *lovari* (kovači, potkovači i trgovci konjima), *koritari* (Bajaši – izrađuju drvena korita, kuhače, zdjele, posude i sl.), *kaloperi* (najamni radnici, sakupljači i trgovci otpadom), *ursari* (krotitelji životinja), *lautari* (pjevači i svirači). U Hrvatskoj živi velika skupina Roma Bajaša koji govore romskim dijalektom starorumunjskog jezika, ali i različite već spomenute veće ili manje skupine (Aškalije, Arlije, Kaloperi, Čergari, tj. razne skupine Gurbeta i dr.) koje govore dijalektom *Romani* (*Romanes*) jezika indoarijskog podrijetla (Pongrac, 2003).

3. SIMBOLI

Uz romske obrte, romski jezik, tradicionalna romska glazba i tradicionalni romski plesovi – zajedno čine ključne odrednice identiteta hrvatskih Roma.

3.1. Jezik

Osnovni jezik romskog stanovništva je *romani chib* koji pripada skupini novoindijskih, indoeuropskih jezika te je jedan od brojnih dijalekata indoarijske skupine jezika. Ishodište mu je u staroindijskom sankristu, odnosno srodan je današnjim hindu jezicima. Romi su se puno selili i duže vrijeme su se zadržavali u nekim zemljama pa su prihvaćali njihovu gramatičku strukturu, imenice, glagole i pridjeve. Prihvaćali su i posuđenice, tj. zamjenske riječi ili uvrštavali potpuno nove u svoj jezik (Pongrac, 2003). Jezik nije jedinstven, pisani standardizirani romski jezik među europskim i svjetskim Romima, no općeprihvaćen je i bogat s više od 60 dijalekata (Cortiade, L.8, 237). *Romani chib* je općeprihvaćen romski jezik, no postoji velika skupina Roma, tzv. Romi Bajaši koji govore i pišu tzv. *bajaškim ili ljimba d' bajaš (bajšešćim)* jezikom. Romi Bajaši nalaze se na području Mađarske, Rumunjske, Poljske, Ukrajine, istočne Austrije, sjevero – zapadne Hrvatske i dr.). Osnova jezika se krije u starorumunjskom jeziku te se bitno razlikuje od općeprihvaćenog jezika *romani chiba*, koji je blizak indijskim skupinama dijalekata (Pongrac, 2003). Već spomenuti mnogobrojni dijalekti, mogu se podijeliti u tri velike skupine (prema M. Cortiadeu, L. 24, 35):

- a) balkansko–karpatsko-baltička,
- b) gurbetsko-čergarska,
- c) kaldaraško-lovarska.

Recimo, u Makedoniji je zastupljen *arlijski* dijalekt iz a) skupine i *džambaski* iz b) skupine. U našoj susjednoj državi Bosni i Hercegovini prevladava *čergarski* poddijalekt, a u Srbiji *gurbetski* iz istoimenih skupina. U našoj državi Hrvatskoj dominira kaldaraško-lovarska, a u Rusiji balkansko-karpatsko-baltička skupina dijalekata.

3.2. Zastava

Prema slikovnici „Naša prava“ udruge „Romska prava“ Sisak romska zastava objašnjena je kao putovanje Roma zbog kotača koji se nalazi u sredini koji ima 12 prečaka. Zastava sadrži dvije boje: plavu koja predstavlja nebo i nalazi se u gornjem dijelu i zelenu koja predstavlja travnate površine u donjem dijelu zastave. Bakić – Tomić i sur. iz 2014. govore kako plava boja simbolizira nebesko prostranstvo, zelena boja slobodu kretanja i prirodno neograničeno prostranstvo, a kotač simbolizira vječno putovanje Roma.

Slika 1: Romska zastava (Izvor: <https://zagi1987.wordpress.com/2013/01/14/romska-zastava/>)

3.3. Himna

Himna Roma iz cijelog svijeta je *Gjelem Gjelem* što znači *Išao sam, išao*, a u svijetu se mogu naći i naslovi poput *Dzelem Dzelem*, *Gyelem Gyeleme*, *Romale Shavale*. Nakon što su u Drugom svjetskom ratu proživjeli mnogo poniženja, Žarko Jovanović je za njih napisao tekst i ubacio njihovu tradicionalnu melodiju. Šaban Bajramović je preuredio kompoziciju te je romskom himnom proglašena 1971. godine na Svjetskom kongresu Roma (Romska kultura / romska himna, 2013). Pongrac u svojoj zbirci ciganskih ili romskih pjesama i melodija „Gjelem Gjelem“ iz 2003. objašnjava o čemu govori tekst romske himne. Navodi: *Išao je išao dugim putem i sreo sretne i raspjevane Rome. Na tom putu sreo je i nju, koju neizmjereno voli. Radostan zbog susreta, obraća se Romima i naziva ih djecom. U znak velike ljubavi poklanja joj crvenu maramu, kupljenu u Turskoj. Ako mu ne uzvрати ljubav, on će je prokleti. U ljubavnom zanosu njene crne oči uspoređuje s dva velika crna grozda.* Bakić – Tomić i sur. iz 2014. ulaze dublje u tekst i govore koji je smisao i poruka romske himne. Naime, himna nam želi „ispričati“ kakva je tragična sudbina zatekla sve Rome za vrijeme Drugog svjetskog rata kada su brojni Romi izgubili živote. Također, se spominje i povratak u stare dane kada su se stalno selili i putovali s jednog mjesta na drugi, iz jedne države u drugu. Mogli bismo to jednostavnije reći da su lutali, odnosno „tražili su svoje mjesto pod suncem“ kako lijepo navodi Pongrac. Pongrac još navodi kako je razlog tome što su ih uvijek smatrali manjinskim pridošlicama koja nisu imala nikakva prava niti izgleda da se za njih izbore. Tomu je još pridonosilo siromaštvo, način života i bijeda, neobrazovanost, plemenski obrasci ponašanja, veliki broj djece, vezanost za obitelj, nomadski način života, navike, zatvorenost i shvaćanja romske zajednice, ali i segregacijski zakonski dekreti i akti pojedinih država koji su bili prepreka u njihovom razvoju.

Gjelem, gjelem
(Išao sam, išao)

Himna Roma
cijelog svijeta

Moderato

Gje-lem, gje-lem lun-go - ne dro - men - ca
ma - la - di - lem bah - ta - le Ro - men - ca.
Aj, aj, Ro - ma - len,
aj, Čha - va - len! Čha - va - len.

Gjelem, gjelem lungone dromenca
maladilem bahtale Romanca.

Aj, aj, Romalen,
aj, Chavalen!

Ala voliv lake kale jakha
kaj si kale sar duj kale drakha.

Aj, aj...

Kindem lake lolo dikhlo Tursko
kaj voliv la achel latar pusto.

Aj, aj...

Slika 2: Notni zapis romske himne *Gjelem, Gjelem* (Pongrac, 2003.)

<p>Išao sam, Išao</p> <p>Išao sam išao dugim putovima Sretao sam sretno Cigane Ej Cigane odakle vi dolazite Čergama i gladnom djecom?</p> <p>A a Cigani, a a djeco A aj Cigani, aj djeco</p> <p>Imao sam i ja veliku obitelj Ubila ih čma legija, Čerge izrezali i Cigane i Ciganke Među njima i malu djecu</p> <p>A a Cigani, a a djeco A aj Cigani, aj djeco</p>	<p>Otvori Bože tvoja čma vrata Da mogu vidjeti gdje su moji ljudi, Pa ću ponovno otići dugim putovima Da mogu hodati sa sretnim Ciganima</p> <p>A a Cigani, a a djeco A aj Cigani, aj djeco</p> <p>Gore Cigani, sada je tren sreće vaše Jstanite i Vi iz naših snova (mrtvi) Cigani, O čmo lice i čme oči Želim vas poput čmog grožđa</p> <p>A a Cigani, a a djeco A aj Cigani, aj djeco</p>
--	--

Slika 3: Tekst romske himne *Gjelem Gjelem* na hrvatskom jeziku (Bakić-Tomić i sur., 2014.)

3.4. Zajednica i obitelj

Kao što je već nekoliko puta navedeno Romi su narod bez domovine te vlastite političke organizacije. Međimurski savez sportske rekreacije „Sport za sve“ iz 2008. govori kako kod Roma nema puno informacija o tradiciji države ni nacionalizma. Međusobno su složan narod i nikada nisu vodili osvajački rat. Posebnost je u tome što svaka zajednica Roma bira svog kneza koji pred vlastima zastupa svoje pleme. Dužnost kneza je da se lijepo odijeva, a simbol njegove časti je kneževska sjekirica na štapu. Knez vodi brigu o postupcima vlastite zajednice te poznaje svaku obitelj. Uz njega se nalazi i ciganska majka koja čuva i gaji ciganske običaje i daje savjete te se nju veoma poštuje.

Obitelji su im velike i mnogobrojne s mnogo ženskih članova obitelji. Kod njih je i dalje običaj da se žene veoma mladi te im roditelji izabiru muža za ženidbu. Na vjenčanju je prisutan i ciganski knez. Što se tiče starosne dobi članova obitelji, kreće se najviše do 40, a rjeđe do 60 godina: „Gotovo možemo reći da su obitelji s članovima starijim od 60 godina prava rijetkost u romskoj nacionalnoj zajednici.“ (Cortiade, L. 8, 295). Iz istraživanja „Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša“ iz 2020. godine mogli smo saznati kako većina romskih obitelji živi u kućama koje su u dobrom ili relativno dobrom stanju, njih 63,1%, ali je više od četvrtine romskih obitelji 28,2% koje žive u kućama koje su u lošem ili ruševnom stanju, u tzv. nesigurnim objektima. Uspoređujući podatke za romska kućanstva u RH iz 2011. godine i podatke prikupljene istraživanjem 2017. godine, ne može se govoriti o bitnim pozitivnim promjenama u ovom segmentu. Naime, pogledaju li se rezultati istraživanja iz 2004. kada su 9,1 % romskih stambenih objekata činile barake (napuštene na gradilištu), a 9,5% daščare, tj. kolibe od lima, drva ili kartona (Miletić 2005:163), tada se može reći kako je došlo do značajnih pomaka s obzirom na to da posljednje istraživanje pokazuje da barake/ daščare/ straćare čine 3,9% romskih stambenih objekata. Zaključno, udio Roma koji žive u stanovima 3,8%, što je daleko manje od udjela populacije RH gdje 21,6% živi u stanovima, dok je na razini Europske unije taj postotak čak 46,0% (Eurostat, 2018). Broj stambenih objekata različit je u pojedinim regijama. Međimurje prednjači u broju stambenih objekata u naselju. Prosječna vrijednost pokazuje da je na međimurskim lokalitetima najveći prosječan broj stambenih objekata.

3.5. Vjera

Prema autorici Maji Dragun s Instituta za društvene znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, Romi su „narod bez domovine“ koji u svojim mitovima obnašaju osim univerzalnih i neke specifične arhetipove. Romi su prisutni u mnoštvo mitova koji govore o obećanoj zemlji te motivu grijehu i vječnog lutanja. Židovska predaja također govori o osuđenosti na lutanje, obećanoj zemlji, tzv. „vječni Žid“.

Kao što je već rečeno da su Romi „narod bez domovine“, žive nomadski te su se u prošlosti mnogo selili. Prema tome, unutar svoje kulture imaju elemente indijske, perzijske, judejsko – kršćanske, egipatske te europske kulture te znatnu arhetipsku građu vezanu uz predarijske i pretkršćanske kultove velikih božica plodnosti (Kali, Ištar, Astarte, Sarai, Izide i Crna Sara). Oni su narod koji tvori živu vezu s davnim matrijarhalnim kultom. Značajke koje ukazuju da Romi imaju dodirne točke s hinduizmom je vjerovanje u karmu, zatim značajka koja ih povezuje s kastinskom uvjetovanosti je ne mogućnost Roma da promjene način života i tradicionalne djelatnosti karakteristične za određeno pleme. Romi žive osnovno načelo indijske, odnosno vedske mudrosti o odbacivanju materijalnog privida te nevezanje uz materijalnu stvarnost. Iz tog razloga je njihov stil života nomadski, odnosno oni ne ostaju dugo na jednom mjestu te ih većina ne posjeduje vlastite kuće. Postoji velik utjecaj judeo-kršćanstva kod Roma. Vjeruje se kako su Romi dva tisućljeća prije Krista

živjeli na području Bliskog istoka. Romima je osobito drago kršćanstvo kao nastavak judejske tradicije zbog vjerovanja u Majku Božju te njezinog sina Isusa Krista. To vjerovanje je vrlo blisko matrijarhalnom štovanju velike majke te njezinog sina – bogočovjeka. Veliki utjecaj ima i zoroastričke i gnostičke predaja na Rome, što se očituje u dualizmu Dela (Boga) i Bengha (Đavla). Ne smije se zaboraviti napomenuti niti neosporan dodir Roma s okultnom baštinom Egipta. Značajka koja proizlazi iz Egipta je tajnovitost njihove usmene predaje i rituala.

Kulturu Roma povezuje kovaštvo, magija i glazba koju Eliade navodi kao naučni fenomen primitivnih šamanskih zajednica. „Na različitim kulturnim razinama od davnine postoji intimna veza između kovačkog umijeća, okultnih nauka (šamanizam, magija itd.) i umjetnost pjevanja, plesanja i pjesništva“ (Clébert, 1967: 28). Romi su narod s vrlo siromašnim, primitivnim uvjetima života, no oni sreću nalaze u pjesmi i glazbi u odnosu na materijalna dobra.

4. ROMI U HRVATSKOJ

Prema istraživanju Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, iz 1998., pod naslovom „Društveni i razvojni položaj Roma u Hrvatskoj“, Romi se na području Hrvatske spominju prvi put u Dubrovniku 1362. godine, u trgovačkom spisu. Desetak godina kasnije, odnosno 1373. spominju se i u Zagrebu kao trgovci, krojači i mesari. U Dubrovniku su prevladavali Romi Jeđupi te su živjeli u Gružu. Krajem 14. i u 15. stoljeću formiranju srodničke zadruge koje se bave tradicionalnim romskim zanatima i glazbom. Romsko stanovništvo nalazi se uz gradove. U Puli 1497. godine djeluje svećenik Dominik Ciganin, a 1500. godine se Romi spominju i u predgrađu Šibenika. O stvarnom broju i položaju Roma u Hrvatskoj tijekom 16. i 17. stoljeća vrlo malo je podataka. Cigani „šipuši“, svirači, spominju se u Hrvatskoj 1671. godine.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz posljednjeg objavljenog popisa stanovništva 2011. godine, Romi su bili peta po veličini nacionalna manjina u Hrvatskoj i broje 16 957 pripadnika. Od ostalih nacionalnih manjina u Hrvatskoj najbrojniji su bili Srbi s malo više od 186 tisuća, zatim Bošnjaci s nešto više od 31 tisuće (ali i još oko 7,5 tisuća onih koji se još uvijek izjašnjavaju kao Muslimani) te Albanca i Talijana za kojima su zaostajali tek za nekoliko stotina pripadnika. Ako bi pogledali kakva je bila brojnost Roma u prošlosti, mogli bismo zaključiti da se njihova brojnost povećala. Naime, prema popisu iz 2001. godine Roma je bilo svega 9 643, po popisu iz 1991. 6 695, a po zadnjem „socijalističkom“ popisu iz 1981. samo 3 859. U sklopu ostvarivanja Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine provedeno je istraživanje na 134 lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske, u kojima prema procjeni živi ukupno 24 524 pripadnika romske nacionalne manjine (Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2021).

Najviše Roma živi na području ovih županija: Međimurske, Osječko-baranjske i Sisačko-moslavačke županije te Grada Zagreba.

Od kada su Romi dobili pravo glasa te postali punopravna nacionalna manjina, za njih su 2017. godine osigurana sredstva u iznosu od 468.000,00 kuna za programe informiranja, izdavanja, kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija 7 udruga romske nacionalne manjine. To su: Romsko kulturno društvo „Darda“, Darda ; Udruga žena Romkinja „Bolja budućnost“ Zagreb; Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“ Zagreb; Romski kulturni centar, Sisak, Romska prava Sisak; Udruga Baranjskih Roma, Beli Manastir; Romski nacionalni forum, Beli Manastir te Udruga Roma „Korak po korak“ Koprivnica.

Prema Međimurskom savezu sportske rekreacije „Sport za sve“, iz 2008., Romi su se tijekom migracija susretali s mnogobrojnim jezicima, običajima i vjerovanjima drugih naroda te su usvajali elemente sredine u kojoj su duže vrijeme obitali. Iz navedenog razloga, većinsko stanovništvo ne poznaje ili nedovoljno poznaje kulturu Roma (tradiciju, jezik, umjetnost i druge karakteristike) te čak ni Romi sami ne poznaju vlastitu kulturu.

4.1. Opći socio-demografski podaci Roma u Republici Hrvatskoj

Prema posljednjim podacima Nacionalnog plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine koje su dobili mapiranjem romskih lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske 2017. godine, procjenjuje se da u Hrvatskoj živi ukupno 24 524 pripadnika romske nacionalne manjine. U Republici Hrvatskoj rođen je najveći dio Roma (91,1%), 3,1% stanovništva rođeno je u Bosni i Hercegovini, 2,2% na Kosovu, 1,5% u Srbiji. Velika većina Roma ima hrvatsko državljanstvo, preko 98%, dok je 1,8% Roma bez hrvatskog državljanstva, s time da su 23 osobe bez državljanstva i jedne države.

Više od polovice, odnosno 55% hrvatskih Roma pripada skupini Bajaša, od kojih većina živi u Međimurju (57,8%). Ostala skupina Bajaša živi na području Sjeverne Hrvatske (16,5%), Slavonije (15%) i Središnje Hrvatske (10,3%). U Središnjoj Hrvatskoj najbrojnija je skupina Koritari koji u ukupnom udjelu čini 5,9% romske populacije, u Istri i Primorju najbrojniji je skupina Aškalija u ukupnom udjelu čine 3,0%, na području Zagreba i okolice dominira skupina Čergari u ukupnom udjelu 2,9%. Skupina Lovari nastanjuju na području Zagreba i okolice te Središnje Hrvatske i Slavonije u ukupnoj populaciji Roma u Hrvatskoj čine 1,5%.

Najveći dio Roma u Republici Hrvatskoj 96,7% govori hrvatskim jezikom, uz njega najzastupljenija su dva bajaška dijalekta rumunjskog jezika, nakon njih *Romani chib*, potom albanski, makedonski, a na nekim lokalitetima i talijanski jezik.

Prema podacima o međusobnoj komunikaciji među ukućanima, 44,9% Roma sa svojim ukućanima komunicira na bajaškom dijalektu rumunjskog jezika, 33,9 % na hrvatskom jeziku, 18,5% na Romani chibu, 2% na albanskom jeziku, dok 0,7% Roma na nekom od navedenih drugih jezika.

Ako bismo pogledali religijsku pripadnost, većina pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj je katoličke vjeroispovijesti (60,8%), 26,6% je islamske vjeroispovijesti, a 10,3% su pravoslavci. Romi koji se deklariraju kao katolici žive na području Međimurja i Sjeverne Hrvatske,

dok pripadnici islamske vjeroispovijesti najčešće žive na području Grada Zagreba i okolice te Istre i Primorja. Pravoslavci najčešće žive na područjima koja nastanjuju i katolici; tako čak 38,8% romskog stanovništva Središnje Hrvatske živi na lokalitetima gdje su podjednako zastupljena i katolička i pravoslavna vjeroispovijest.

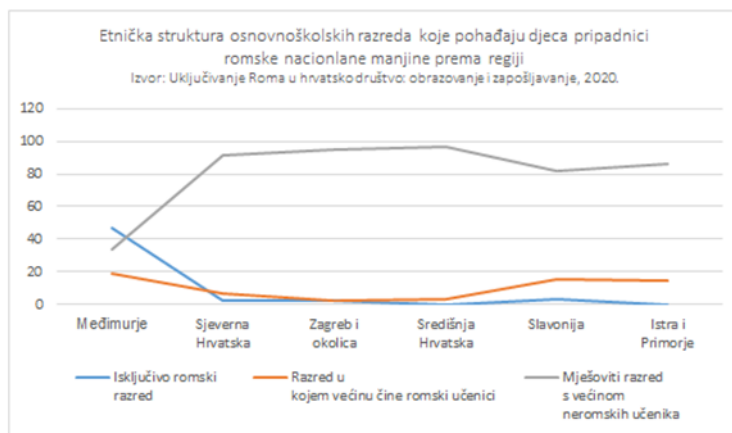
Prema provedenom istraživanju unutar Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, gledajući sastav kućanstava otprilike tri četvrtine romskih kućanstva čine oba roditelja s djecom, a u desetini kućanstva žive i djedovi i/ ili bake s roditeljima i djecom. Ako bismo gledali podatke iz 2011. godine, najčešće je riječ o kućanstvima koja čine parovi bez djece ili parovi s djecom (28,6% parova živjelo je u kućanstvima bez djece i 54,3% parova s djecom). Obitelji romske populacije sadržava veći broj članova kućanstva i djece u odnosu na ostatak populacije. Prema tome djeca dijele materijalne uvjete s ostalim članovima kućanstva, najviše roditeljima pa prema tome se više izložena riziku siromaštva. Preko 95% djece pripadnika romske nacionalne manjine na području Središnje Hrvatske, Slavonije, Sjeverne Hrvatske i Međimurja živi u siromaštvu. U Zagrebu i okolici u siromaštvu živi 85% romske djece kao i oko 82% djece u Istri i Primorju.

4.2. Obrazovanje

Promatramo li obrazovanje od 2007. do 2021. prema Nacionalnom planu za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, vidljiv je porast broja djece pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju i obrazovanju, no uključenost je i dalje niska u odnosu na opću populaciju. U dobi od 3-6 godini 31,1% djece obuhvaćeno je predškolskim odgojem i obrazovanjem, dok na razini opće populacije udio iznosi 82,8%. Pohađanje predškolskog odgoja i obrazovanja po regijama, stavlja Istru i Primorje na vrh po broju djece koja pohađaju ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja, a iza njih slijedi Zagreb i okolica, dok se Međimurje i Slavonija nalaze na začelju liste.

Prema podacima Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine u dobi od 7-14 godina 95,3% djece obuhvaćeno je osnovnoškolskim obrazovanjem, što je iznad nacionalnog prosjeka u općoj populaciji. Rezultati o regionalnoj uključenosti djece u dobi od 7-14 godina u osnovnu školu kreću se od 91,1% u Sjevernoj Hrvatskoj do 98% u Istri i Primorju. Ukupno se oko 6% djece u dobi od 7-14 školuje u osnovnim školama po individualiziranom programu, a oko 11% prema prilagođenom programu. Najveći udio djece koja se školuju po individualiziranom programu školuje se na području Sjeverne Hrvatske, čak 32% djece, dok se u ostalim regijama ovaj postotak kreće od 0% u Istri i Primorju pa do 5,5% u Središnjoj Hrvatskoj. Najveći udio djece u dobi od 7-14 godina koja se školuju po prilagođenom programu nalazi se na području Istre i Primorja i iznosi 20%, zatim slijedi Sjeverna Hrvatska s više od 15% djece koja se školuju po prilagođenom programu, Slavonija s više od 10%, a potom slijede Međimurje, Zagreb i okolica te Središnja Hrvatska s manje od 10% djece koja se školuju po prilagođenom programu.

Prosječno trajanje osnovnog školovanja za većinu Roma u Republici Hrvatskoj (88,7%) iznosilo je 8 godina koliko ono zaista i traje, no 12,3% populacije završilo je osnovnu školu u prosječnom trajanju od devet i više godina.

Slika 5: Etnička struktura osnovnoškolskih razreda koje pohađaju djeca pripadnici romske nacionalne manjine prema regiji (Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.godine, 2021.)

5. ROMI U MEĐIMURJU

Prema Međimurskom savezu sportske rekreacije „Sport za sve“, iz 2008., Romi se prvi put spominju u Međimurju 1688. godine, kada je u Legradu (koji administrativno pripada Međimurju) kršteno dijete „ciganskog“ vojvode Ivana. U 18. stoljeću međimurski feudinci dozvoljavaju doseljavanje Roma koritara. Iste godine postoji i zapis o Romima uz naselje Belica. Tijekom 19. stoljeća u Hrvatsku dolaze velike romske skupine iz Rumunjske te naseljavaju većinom područje Međimurja i Podravine. Govore jedan od rumunjskih dijalekata ljimba d' bajaš te uz romske skupine *Kalderaše* i *Lovare* čine jezgru romskog stanovništva u Hrvatskoj. Naziv te romske skupine su Romi Bajaši koji uglavnom žive na području sjeverne Hrvatske. Taj podatak je saznao Međimurski savez sportske rekreacije „Sport za sve“ od Adama Šerkezija iz romskog naselja Sitnice. Adam Šerkezija je još upotpunio svoju izjavu rekavši da ih ima desetak tisuća. Romi Bajaši su smješteni uz tokove rijeke Drave i Save, a nalaze se na području Međimurja, Podravine, Baranje, Siska, Slavenskog Broda. Neke od značajka te romske skupine su život u svojim naseljima, izoliranost od većinskog stanovništva svoga kraja te sjedilački život. Romski jezik temelji se na jednom rumunjskom govoru, opterećen arhaizmima, a nastao je tijekom robovanja Roma u nekadašnjoj kraljevini Rumunjskoj, gdje su robovali pet stoljeća. Tamo je po prvi puta nad Romima učinjen kulturocid, gdje su izgubili pravo odabira vlastitog jezika kojim će govoriti. Naime, njihovi robovlasnici su ih prisilili da se odreknu vlastitog materinjeg jezika. Romi Bajaši masovno su počeli naseljavati Hrvatsku nakon 1855., kada su im rumunjske vlasti dozvolile slobodno kretanje. U Međimurju se pojavljuju oko 1860. godine u

općini Podturen. Prema matičnoj knjizi rođenih Općine Podturen postoji podatak da je već 10.12.1866. godine pokraj Mure u Podturnu rođen Adam Bogdan, zakoniti sin Stjepana i Helene rođene Oršoš. Narodnost dječaka Adama upisana je „zingarus“, a krsni kumovi su bili Hrvati Nagy Franjo i Helena Kovač. Upis u maticu izvršio je župnik Jeronim Kollay, a kao kućni broj Adamovih roditelja upisao je adresu Podturen – nula. Rođenje prvog Roma Adama tada još nije značilo i osnutak naselja Lončarevo na današnjem mjestu, već podatak da su prvi Romi živjeli na sjevernoj strani Mure, bliže selu nego danas. U 20. stoljeću, zbog poplave iz Podturena je dio Hrvata preseljeno u novo naselje Matekovec. U isto vrijeme su u njihovu blizinu prebačeni i Romi koji su živjeli „pokraj Mure“. Iz tog razloga se Matekovec i Lončarevo i danas smatraju dijelom sela Podturen, iako su od njega udaljeni oko 2 kilometara.

6. NACIONALNI PLAN ZA UKLJUČIVANJE ROMA, ZA RAZDOBLJE OD 2021. DO 2027. GODINE

Na stranici Vlade RH, Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina navedeno je kako je Vlada Republike Hrvatske na sjednici 23. lipnja 2021. godine donijela Odluku o donošenju Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021. i 2022. godinu. Dokument se temelji na Ustavu Republike Hrvatske i Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, no najvažnije je da se temelji na općoj Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine. Novi nacionalni plan je usklađen sa Strateškim okvirom EU za jednakost, uključivanje i participaciju Roma do 2030. godine te ujedno predstavlja nastavak realizacije Nacionalne strategije za uključivanje Roma od 2013. do 2020. godine.

Prema dokumentu Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine glavni cilj je razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj do 2027. godine.

U sklopu projekta provodilo se znanstveno istraživanje čiji su ciljevi bili: definiranje polaznih vrijednosti za mjerenje učinka strateškog i pripadajućih provedbenih dokumenata na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Nadalje, identifikacija glavnih problema romskog stanovništva, definiranje potreba romskih zajednica, kao i prepreka uključivanju romske nacionalne manjine na lokalnoj, odnosno regionalnog i nacionalnoj razini.

Navedeno istraživanje, provedeno je kroz dvije ključne faze: 1. *predistraživanje*, tj. mapiranje koje je uključivalo i opise identificiranih zajednica Roma i 2. *glavno istraživanje* koje se dijelilo u još dvije podfaze: a) kvantitativnu i b) kvalitativnu. Cilj predistraživanja je bio utvrđivanje veličine romske populacije i opisa zajednica (lokaliteta). Provedeno na 134 lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske, u kojima je procijenjeno da ukupno živi 24 524 pripadnika romske nacionalne manjine. Glavno istraživanje koje je provedeno u dvije faze koje su, već navedene, provedeno je na uzorku

lokaliteta unutar 12 županija, na kojima živi 30 ili više pripadnika romske nacionalne manjine koji se deklariraju kao pripadnici romske nacionalne manjine.

Neki od problema koji su se ovim nacionalnim planom i istraživanjem htjela popraviti je uključivanje Roma u hrvatsko društvo, onih koji su najmanje uključeni, a to su žene, mladi i djeca. Htjelo se poraditi na problemima identiteta, socijalne distance te na iskustvu diskriminacije, obrazovanju i zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi, prostornom uređenju, stanovanju i zaštiti okoliša.

Citat srednjoročna vizija razvoja u sklopu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine:

Hrvatska 2027. godine je zemlja u kojoj se romska djeca obrazuju u integriranim odgojno-obrazovnim ustanovama, radno sposobni Romi kvalitetno zapošljavaju, a većina romskog stanovništva ne živi u siromaštvu.

Hrvatska 2027. godine je zemlja u kojoj je značajno povećana ukupna kvaliteta života Roma, posebice djece i mladih i u kojoj se pripadnici romske nacionalne manjine osjećaju punopravnim članovima nacionalne i europske zajednice i čiji je odnos prema institucijama obilježen međusobnim povjerenjem i suradnjom.

Međunarodni savez za sjećanje na holokaust - IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) glavnu prepreku uključivanja Roma u hrvatsko društvo i uživanje jednakih prava i mogućnosti, vidi u fenomenu antiromskog rasizma i diskriminacije. IHRA navodi kako se antiromski rasizam i diskriminacija očituju „kroz upotrebu pojedinih izraza i djela, kao i kroz institucionalne politike i prakse marginalizacije, isključenja, fizičko nasilje, obezvrjeđivanje romskih kultura i stilova života te korištenje govora mržnje usmjerenog prema Romima kao i prema drugim pojedincima i skupinama koji su tijekom nacističke ere, kao i dandanas, percipirani, stigmatizirani ili progonjeni kao „Cigani“. To dovodi do postupanja prema Romima kao prema nekoj tobožnjoj skupini i njihovog povezivanja s nizom pogrđnih stereotipa i iskrivljenih predodžbi koje predstavljaju specifičan oblik rasizma.“

Slika 6: Ciljevi Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.

(Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2021.)

Kako bi se postigli ciljevi koji su postavljeni u Nacionalnom planu za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, pripadnici romskih nacionalnih manjima morat će sudjelovati u realizaciji. Prije svega predstavnici romskih nacionalnih manjina na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, ali i romske organizacije civilnog društva morat će sudjelovati u realizaciji projekta. Kako bi ključne dionike kvalitetno informirali, posebno predstavnike romske nacionalne manjine na razini regionalne i lokalne samouprave, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je izradio Komunikacijsku strategiju Nacionalnog plana za uključivanje Roma. U okviru Komunikacijske strategije planirana su tri Akcijska plana. Za sada su na stranicama Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina dostupni navedena Komunikacijska strategija i prvi Akcijski plan Komunikacijske strategije za 2020. do 2022.

Ispunjenju vizije pridonijet će, naravno, postizanje svih posebnih ciljeva, no kako bi se u konačnici ostvarila vizija prosperitetnog i održivog hrvatskog društva na način na koji ga opisuje Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, društva koji niti jedan dio svojeg stanovništva ne ostavlja po strani – upravo horizontalni ciljevi (borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije; smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti Roma kako bi se smanjio jaz između

Roma i opće populacije te participacija Roma) moraju biti nit vodilja svake aktivnosti poduzete u okviru Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine.

Prema popisima stanovništva broj Roma u socijalističkoj Hrvatskoj se kretao između 405 (1948.) i 3 858 (1981.) te je iznosio manje od 0,1% od ukupnog broja stanovništva.

Socioekonomski, obrazovani i pravni položaj unaprijedio se od osnivanja Republike Hrvatske. Od tog razdoblja bilježi se konstantan rast samo-deklariranih Roma u popisima stanovništva: 6 695 (1991.), 9 463 (2001.), 16 975 (2011.). Danas romsko stanovništvo čini jednu od brojnih i najstarijih manjinskih zajednica u Republici Hrvatskoj.

7. METODOLOGIJA

7.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati kakva je razlika u općoj informiranosti svakodnevce kod učenika Roma i učenika većinskog stanovništva.

7.2. Istraživački problemi

Uz pomoć specifičnih istraživačkih pitanja, u kvalitativnom istraživanju, želi se ispitati i utvrditi postoji li razlika u općoj informiranosti svakodnevce kod učenika Roma s obzirom na učenike većinskog stanovništva. Također, želi se utvrditi koliko učenici Romi znaju našu kulturu, koje pojmove poznaju iz svakodnevnog života te kako snalaze u svakodnevnom životu s obzirom na učenike većinskog stanovništva.

7.3. Hipoteze istraživanja

S obzirom na prijašnja istraživanja i spoznajama o nemogućnosti prilagodbe Roma u svakodnevicu te težem savladavanju i shvaćanju nastavnog sadržaja, na početku istraživanja postavljene su ove hipoteze:

H1: Kod učenika Roma očita je razlika u razumijevanju pojmova iz svakodnevnog života u odnosu na učenike većinskog stanovništva.

H2: Učenici Romi imat će problema u odgovaranju na pitanja zbog nepoznavanja hrvatskog standardnog jezika.

7.4. Metoda – kvalitativno primijenjeno istraživanje

Provedeno je istraživanje koje pripada skupini kvalitativnih istraživanja koja su usmjerena razumijevanju određene pojave, na holistički pristup, odnosno proučavanje određene pojave u cjelini. To su istraživanja koja “duboko“ istražuju određenu pojavu i to u socijalnom kontekstu i interakciji. (Matijević, M. i sur.). Korišteno je primijenjeno istraživanje koje se bavi rješavanjem određenog specifičnog (praktičnog) problema u odgoju i obrazovanju, odnosno istraživanje kakvo je poznavanje

općih pojmova i kulture većinskog stanovništva kod učenika Roma zbog težeg razumijevanja hrvatskog jezika, njima stranog jezika.

7.5. Uzorak

Istraživanje je provedeno u pet škola, dvije škole većinskog stanovništva: OŠ Konjščina i OŠ Belec, te tri škole koje se nalaze u blizini romskih naselja te u školama postoje čisti romski razredi: OŠ Kuršanec, OŠ Orehovica te OŠ Dr. Ivana Novaka Macinec. Ispitano su po dva razredna odjeljenja, odnosno 1. i 3. razred. Prigodan uzorak sveukupno ispitanih učenika iznosi 139. U dvije škole s učenicima većinskog stanovništva iznosi 73 učenika u 4 razreda. U ostale tri škole ispitani su samo razredi s pripadnicama romske populacije koji ukupno iznosi 66 učenika u 6 razreda.

7.6. Postupci i instrumenti

U ovom primijenjenom istraživanju korišten je postupak prikupljanja podataka intervjuom. Intervju je način prikupljanja podataka koji podrazumijeva anketu u usmenom obliku, kao izvor podataka uzimaju se odgovori ispitanika. Korišten je strukturirani intervju (standardizirani) u kojem su unaprijed bila pripremljena 20 pitanja koja su se čitala ispitaniku i snimala njihove odgovore. Budući da je riječ o unaprijed oblikovanim pitanjima (najčešće pitanja zatvorenog tipa), u kasnijoj analizi podataka zapisani su samo odgovori na postavljena pitanja, dok ostale misli, opažanja i stajališta ispitanika nisu bila zapisana jer nisu predmet njegova mjerenja. Svim ispitanicima postavljena su ista pitanja. Razlog snimanja intervjuja uz pomoć diktafona je lakše komuniciranje s učenicima. Prosječno trajanje strukturiranog intervjuja u prvim razredima trajalo je u prosjeku od 10 do 15 minuta za 20 pitanja, dok je u trećim razredima bilo nešto kraće od 5 do 10 minuta.

7.7. Obrada podataka

Kod obrade podataka korištena je kvalitativna metodologija i analiza podataka. Istraživanje je provedeno strukturiranom intervjuom koji se sastoji od nekoliko koraka: određivanje teme nacрта, izrada nacрта (pitanja zatvorenog tipa), intervjuiranje učenika, prijepis, analiza, provjeravanje i izvješćivanje. Prijepis intervju podrazumijeva doslovan prijepis iz govorenog jezika u pisani tekst. Prijepis intervjuja je jako važan jer se njime neizbježno gube neki podaci izvornog susreta. U ovom istraživanju korišten je prijepis iz tonske snimke s diktafona (Cohen i sur., 2007).

7.8. Analiza podataka

Prema Mužiću (2004), kvalitativna analiza podataka uključuje:

- a) redukciju podataka – smanjenje podataka, svođenje na bitno uz apstrahiranje, eliminiranje onoga što nije relevantno;
- b) sređivanje podataka – kategorizacija;
- c) izvođenje zaključaka.

Generiranje značenja iz podataka može se vršiti na različite načine: brojanjem učestalosti pojavljivanja (ideja, riječi...), bilježenjem primjera i tema koji se često ponavljaju, stvaranjem grupa/klastera, stvaranjem metafora, izradom logičkog lanca podataka i drugi (Cohen i sur., 2007).

7.8.1. Analiza podataka provedenog istraživanja

Intervju s učenicima 1.b, OŠ Konjščina

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Učenici su naveli kako njihovu obitelj većinom čine mama, tata, braća i sestre, baka i djed. Neki su naveli kao člana obitelji svog psa ili mačku, a neki su spomenuli strica, strinu i dva bratića. Broj članova obitelji se kreće od 3 do 11 članova, ako ubrajamo i širu obitelj strica i strinu, bratiće te psa i mačku. No, kada bismo to izostavili broj članova obitelji bi se kretao od 3 do 7 članova obitelji.

Ispitanik 5: *Mama, tata, moj brat, dvije seke (sestre) imam, pesa (psa) i mačku.*

Ispitanik 7: *Mama, tata, sestra, Tonček (brat), teta Branka.*

Ispitanik 8: *Imam četiri 4 člana obitelji. To mi je tata, mama, Petar (brat) i ja.*

Ispitanica 16: *Imam brata, sestru, mamu, tatu, baku, djeda, strinu, strica i dva bratića.*

Ispitanik 17: *Mama, tata, Mislav, seka (sestra), baka i znaš tko me još voli Riki. (Pas je za njega također član obitelji.)*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Česti kućanski poslovi i obveze koje su učenici naveli da rade u svojoj obitelji su: čišćenje kupaoonice (umivaonik, WC – školjka), pranje i spremanje posuđa, slaganje knjiga u torbe po rasporedu sati, spremanje kreveta i svoje sobe, pisanje domaće zadaće, usisavanje, briga o mlađoj braći i sestrama, pranje prozora, spremanje igraćaka, igranje vani i slične aktivnosti.

Ispitanik 2: *Moram slagati torbu si sam, moram, obavezno mi je pospremati krevet i moram pisati zadaću kad dođem iz škole.*

Ispitanica 3: *Moramo ja i seka isprazniti suđericu, moram spremati krevet svake nedjelje i kad čistimo kući moram obrisati prašinu na policama.*

Ispitanik 8: *Malo radim da trebam onak tanjure Petru. (Predaje tanjure svom bratu Petru da stavi u perilicu suđa). Onak ih idem u onu mašinu deti. (Stavlja posuđe u perilicu suđa.)*

Ispitanica 11: *Sisam sobu, čistim prozore, perem kuću (podove), čistim auto i zadnje očistim ploču. (Ima doma svoju ploču po kojoj piše.)*

Ispitanica 16: *Brišem s vlažnim maramicama. Brišem stepenice i stolove s vlažnim maramicama i usisavam ponekad.*

Ispitanik 17: *Pospremam krevet, usisavam svoju sobu, radim svoj ručak i ne trošim svoju struju.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Učenici su se izjasnili kako većina spava sama ili spavaju po dvoje ili troje u sobi. Spavaju sa svojom braćom i/ ili sestrama te s mamom ili bakom. U jednoj obitelji ih spava po četvero u jednoj sobi.

Ispitanica 1: *Ja spavam s Martinom i Petrom.*

Ispitanica 3: *Ja spavam sam u svojoj sobi.*

Ispitanik 7: *Tri, ne četiri.*

Ispitanica 10: *Ja i moj brat skupa spavamo, ali imamo odvojene krevete.*

Ispitanik 17: *Pa spavamo u mojoj sobi tri samo: mama, tata i ja.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Mnogo učenika je nabrojilo ove kućanske aparate: pećnica, mikrovalna, hladnjak, mikser, aparat za kavu, perilica posuđa, štednjak, peć, čajnik, toster. Neki od njih vjerojatno nisu razumjeli pojam aparat pa su naveli nož, žlicu, vilicu, sudoper, šteker, stol.

Ispitanica 4: *Nož, žlica, vilica, šteker, frižider, šporet.*

Ispitanik 7: *Peć, pećnica, frižider i stol.*

Ispitanica 9: *Mikser, dalje ne znam baš puno.*

Ispitanik 14: *Pećnica, mikrovalna pećnica, mikser, blender, čajnik.*

Ispitanica 16: *Koristimo čajnik, toster, frižider i mikrovalnu.*

Ispitanik 17: *Pa mikrovalna, štednjak, frižider, sudoper.*

5. Tko radi u školi?

Učenici su naveli da u školi rade: učiteljica, učitelj, ravnatelj, pedagoginja, psihologinja, učitelj iz vjeronauka, knjižničarka, tajnica, asistent, kuharice i čistačice (naveli kada im je postavljeno dodatno potpitanje). Dvoje učenika je navelo da u školi rade samo učiteljice i učenici. Jedan učenik je rekao da u školi radi on i njegov brat. Kada mu je ponovljeno pitanje tek onda je shvatio da treba nabrojati neka osobe koje rade u školi.

Ispitanik 2: *Učiteljice i učenici.*

Ispitanica 3: *Učiteljica, pedagoginja, ravnatelj, psihologinja.*

Ispitanik 5: *Radi sve učiteljice i učitelji, teta goginja (pedagoginja), učitelj, učitelj iz zveunauka (vjeronauka).*

Ispitanik 8: *Ja, moj brat i to je to. Učiteljica, učitelj, kuharice, čistačice, ravnatelj.*

Ispitanik 11: *Učiteljica, učitelj, asistentica i asistent, kuharice i čistačice.*

6. Tko radi u restoranu?

Osmero učenika je reklo da u restoranu radi kuhar i konobar, dok ih je petero znalo samo za kuhara, ali ne i za konobara. Ostalih četvero učenika nije znalo tko radi u restoranu. Nekoliko učenika je dalo zanimljive odgovore poput: rade vrijedni ljudi, gospodar neki (osoba koja posluhuje), šef i kuhač (kuhar), dostavljačica pića (konobarica).

Ispitanik 6: *Kuhari, dostavljačica pića (konobarica).*

Ispitanik 7: *Rade vrijedni ljudi koji kuhaju i dostavljaju hranu.*

Ispitanik 11: *Kuhari, gospodar neki (osoba koja posluhuje).*

Ispitanik 13: *U restoranu radi konobar, šef, kuhač (kuhar).*

Ispitanica 16: *U restoranu rade: kuhari kuhaju hranu, a posluhuje nas konobar.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Velika većina učenika je rekla da se na tržnici prodaje različito voće i povrće. Neki od njih su naveli da se na tržnici osim povrća i voća prodaje odjeća, vino, sir, cvijeće, kokoši, drveni vlakovi i konjići, igračke, jelo, purani. Neki učenici su zamijenili tržnicu s pekarom (hrenovka u tijestu, kruh, pecivo), bankomatom (prodaja kartica) i trgovinom (tijesto sa šećerom, bolonjez, salama, sir) i slične stvari. Troje učenika nikad nije bilo na tržnici.

Ispitanica 3: *Voće, povrće, ponekad i cvijeće, sirove, ponekad i vina; puno stvari, obično hrana.*

Ispitanik 5: *Prodaje se kartica (bankomat). Voće, povrće, tijesta sa šećerom, bolonjez, salame i sira.*

Ispitanik 8: *Jabuke, grožđe, oni nekvi konjići oni, oni vlakovi drveni, nekakve igračke, možeš naći i neko jelo i za piti.*

Ispitanik 13: *Na tržnici se prodaje kruh i pecivo. Nikad nisam bio na tržnici.*

Ispitanik 15: *Nisam bio na tržnici.*

Ispitanica 16: *Pecivo, hrenovke u tijestu. Baš i nisam bila na tržnici.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Od sedamnaestero učenika trinaestero ih je odgovorilo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini. Dvoje učenika je odgovorilo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari. Jedan učenik je odgovorio da se knjige posuđuju u knjižnici, ali nije znao gdje se knjige mogu kupiti. Jedan od učenika je odgovorio da se knjige i kupuju i posuđuju u knjižnici.

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće divlje životinje koje učenici poznaju su: divlja svinja, srne, jeleni, medvjedi, vukovi, divlje patke, divlje guske, jež, žaba, zec, lisice, vjeverice. Neke životinje koje su učenici naveli ne nalaze se u Hrvatskoj: divlja mačka, noj, nilski konj, magarac, dok za neke postoji pitanje postoji li: divlja krava. Naveli su i neke domaće životinje poput kokoši, mačke, psa, konja te jednu biljku divlja gljiva.

Ispitanica 1: *Miši (miševi), ptice, mačke, svinje, kokoši. Divlje svinje, pes (pas), srna, jeleni.*

Ispitanik 5: *Divlja svinja, divlji niski konj, vuk, divlji magarac, medvjed, zečeve i jelena.*

Ispitanik 6: *Medvjed, lisica, jež, žaba, konj i kokoš.*

Ispitanik 11: *Divlja svinja, divlji vuk, divlja gljiva, divlji jež, divlja krava.*

Ispitanik 12: *Lisica, čagelj, lasica, jastreb.*

Ispitanik 17: *U Hrvatskoj živiju (žive) mačke, pesovi (psi), kokoši, divlja svinja, noj, vuk.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Velika većina je znala koje životinje žive na selu: svinje, kokoši, krave, ovce, koze, patke, guske, konji, bikovi, pas, mačak, zečevi. Neki su naveli kao domaću životinju miševe i žabe.

Ispitanica 3: *Svinje, krave, koze, zečice, koke i domaće životinje: pas, mačka.*

Ispitanik 6: *Konj, žaba, kokoš.*

Ispitanik 7: *Domaće svinje, domaće patke, domaće guske, domaći pes i domaće zečeve.*

Ispitanik 11: *Krava, svinja, kokoši, pas, patka, konj, miš, ovca.*

Ispitanik 12: *Krave, gujceke (svinje), konje, bike (bikove), kokoši.*

Ispitanica 16: *Svinje, krave, konje, kokoši i purane.*

11. Tko liječi životinje?

Od sedamnaestero učenika dvanaestero je znalo da životinje liječi veterinar. Jedan učenik je rekao da životinje liječi hitna pomoć. Troje učenika je reklo da životinje liječi doktor za životinje, liječnik, a jedan je rekao da ne zna.

12. Tko liječi zube?

Svih sedamnaestero učenika je reklo da zube liječi zubar ili zubarka.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Devetero učenika je odgovorilo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica, jedan učenik je rekao da se zove ambulanta i hitna, jedan je rekao da se zove ordinacija. Jedan učenik nije znao kako se ustanova zove, nego samo ime mjesta (Zagreb) gdje ide kada je bolestan. Ostalo troje učenika nije znalo ime ustanove u kojoj radi liječnik.

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Od sedamnaestero učenika samo je četvero učenika znalo što znači pojam kolodvor. Rekli su da su bili na kolodvoru u Zagrebu gdje su bili autobusi, vlakovi te u Zaboku i Konjšćini na kolodvoru s vlakovima. Nazive kolodvora su znali tek kad im postavljeno pitanje: „Kako se zove kolodvor s vlakovima, a kako s autobusima?“.

Ispitanik 2: *Bio sam na kolodvoru Zabok i Konjšćina..Autobusni kolodvor.Željeznički kolodvor.*

Ispitanica 4: *Nisam nikad bila.*

Ispitanica 9: *Što je to kolodvor? Ne znam.*

Ispitanik 12: *U Zagrebu gdje su vlakovi. Željeznička stanica i autobusna stanica.*

Ispitanik 13: *Na kolodvoru gdje su bili vlakovi.*

Ispitanik 14: *U Zagrebu gdje su autobusi. Željeznica gdje imamo vlakove.*

15. Što je kontejner?

Od sedamnaestero učenika samo dvoje učenika nije znalo što je kontejner. Učenici su rekli da je kontejner mjesto gdje se baca različito smeće.

Ispitanica 5: *U kontejner se baca smeće, flaše, nešto stakleno što je puknulo.*

Ispitanik 7: *Kontejner je jedan veliki pravokutnik u koji stavljaš smeće.*

Ispitanik 8: *Kontejner je koš gdje bacaš smeće samo malo deblji.*

Ispitanik 13: *Kontejner je velika kanta za smeće u kojima ima puno rupica na kojima su nekad slike, a nekad piše što se u te rupice stavi.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Dvanaestero učenika je odgovorilo da odlazi kod frizera ili frizerke kada želi ošišati kosu. Jedan učenik je odgovorio da ide kod šišača, a jedan da ide kod šišara kada želi ošišati kosu. Ostalo troje učenika je reklo da ne zna.

17. Gdje kupujemo lijekove?

Dvanaestero učenika je odgovorilo da lijekove kupuje u ljekarni. Troje učenika je odgovorilo da lijekove kupuje u ljekarnici. Jedan je rekao da lijekove kupuje u dućanu gdje se kupuju lijekovi ili bolnici, a jedan učenik je rekao da ne zna.

18. Gdje gledamo predstave?

Osmero učenika je odgovorilo da predstave gledamo u kazalištu. Četvero učenika je odgovorilo da gledamo predstave u cirkusu. Dvoje učenika je odgovorilo da predstave gledamo u kinu. Jedan od učenika je odgovorio da predstave možemo vidjeti na televizoru, jedan je rekao u jednoj zgradi i jedan nije znao.

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Šestero učenika od sedamnaestero je odgovorilo da stare vrijedne predmete možemo vidjeti u muzeju. Troje učenika je odgovorilo da stare vrijedne predmete možemo pronaći u smeću i na smetlištu. Jedan je odgovorio da ih možemo naći u kući, jedan je odgovorio da ih možemo naći u pijesku, dok ih je šestero odgovorilo da ne zna.

20. Čiji je telefonski broj 193?

Samo dvoje učenika je znalo da je telefonski broj 193 od vatrogasaca. Šestero učenika je reklo da je broj od hitne pomoći, četvero ih je reklo da je broj od policije, jedan se dvoumio između policije i hitne pomoći, dok je ostalih četvero učenika odgovorilo da ne zna.

Intervju s učenicima 3.a. OŠ Konjščina

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Broj članova obitelji kreće se od 3 ili 4 člana do 10 članova. Članove koje učenici nabrajaju su: mama, tata, baka, brat i sestra, djed, prabaka i pradjed, stric, ujo, stric, strina, bratići, tete, kumovi. Neki navode i užu i širu obitelj.

Ispitanica 2: *Imam troje braće i četvero, sestra, mama, tata i ja.*

Ispitanica 3: *Mama, tata i ja.*

Ispitanik 10: *Mama, tata, djed, baka, sestre, braća, stric, ujo, prabaka, pradjed.*

Ispitanica 11: *Mama, tata, brat, sestra, ja, deda (djed) i baka.*

Ispitanica 14: *Mama, tata, baka, djed, strina, stric, bratić, dvije prabake, jedan pradjed, teta, kumovi.*

2. Koje sve kućanske poslove i obaveze obavljaš u svojoj obitelji?

Učenici najviše obavljaju ove kućanske poslove i obaveze u svojoj obitelji: brišu prašinu, usisavaju, brinu oko psa, pospremaju sobu, spremaju krevet, nose drva, stavljaju odjeću sušiti, pišu zadaću, spremaju za sobom nakon jela, peru zube, nose drva u kuću i slične aktivnosti.

Ispitanica 2: *Brinem se oko psa, kupam psa, hranim ga, baki pomažem.*

Ispitanica 3: *Pospremam sobu i pomažem mami nakon ručka.*

Ispitanik 8: *Spremam svoj krevet, perem zube, pomažem mami i tati.*

Ispitanica 11: *Pišem zadaću i pomažem mami i tati.*

Ispitanik 13: *Pomažem mami slagati robu u ormar, pomažem usisavati, pazim na brata kada smo sami.*

Ispitanica 15: *Čistim svoje igračke, pospremam za sobom, znam ponekad prati posuđe.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Izjednačen je broj učenika koji spavaju sami ili s još nekim (brat, sestra, mama), odnosno sedmero učenika spava samo u sobi i sedmero ih spava s još nekim u sobi. Ostalih troje učenika spava po troje ili četvero u sobi.

Ispitanica 1: *Ja i mama.*

Ispitanica 3: *Samo ja u svojoj sobi.*

Ispitanica 4: *Ja spavam sa svojom sestrom.*

Ispitanik 8: *Ja, moj brat i mama.*

Ispitanica 15: *U istoj sobi nas spava četvero.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Kućanski aparati koje učenici najviše koriste u kuhinji su: mikser, perilica posuđa, aparat za kavu, štednjak, hladnjak, kuhalo, toster, peć, pećnica, mikrovalna. Neki učenici vjerojatno nisu razumjeli pojam aparat pa su kao aparat naveli sudoper. Učenici su naveli i usisavač koji je kućanski aparat, no ne koristiti se samo u kuhinji te perilica rublja koja se inače ne nalazi u kuhinji.

Ispitanica 1: *Mikser, caffè aparat, perilicu.*

Ispitanica 2: *Štednjak, perilica suđa, još jedan štednjak koji nas grije i sudoper.*

Ispitanik 7: *Usisavač, perilica rublja.*

Ispitanica 11: *Peć, mikrovalna, frižider i stroj za kavu.*

5. Tko radi u školi?

Učenici su naveli da u školi rade: učiteljica, učitelj, ravnatelj, pedagoginja, knjižničarka, kuharica, čistačica, psihologinja, učitelj iz tjelesnog, spremačica, tajnica, profesori.

Ispitanica 4: *Učiteljice, učitelji, profesori, čistačice i tete kuharica.*

Ispitanik 5: *Učiteljica, psihologica, ravnatelj, knjižničarka, čistačica, kuharica.*

Ispitanik 6: *Učitelji, učiteljica, kuharica, spremačica.*

Ispitanik 13: *Učiteljica, učitelji, ravnatelj, pedagoginja i tajnica.*

Ispitanik 14: *Učitelji, učiteljice, pedagogice, psiholog, psihologice, učitelj iz tjelesnog.*

6. Tko radi u restoranu?

Od sedamnaestero učenika desetero je znalo da u restoranu rade kuhar i konobar. Sedmero učenika je znalo da u restoranu radi kuhar, no naziv osobe koja poslužuje hranu, donosi piće – konobar nisu znali ili su im dali drugačije nazive. Neki od naziva za konobara bili su: posluživač, poslužuć, spremačice kada idemo van iz restorana. Neki su naveli još neke osobe koje rade u restoranu: dostavljač, čistač, sluga, šef ili šefica.

Ispitanik 8: *Dostavljač, kuhar, posluživač*

Ispitanik 9: *Kuharice, spremačice kada idemo van iz restorana.*

Ispitanica 11: *Kuhar, spremač i poslužuć.*

Ispitanik 12: *Kuhari, sluga i čistačice.*

Ispitanica 14: *Konobar, šef ili šefica, kuhar.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Učenici su u manjoj mjeri nabrajali voće i povrće kao stvari koje se prodaju na tržnici. Puno učenika je osim voća i povrća navelo i ove stvari: meso, sir, jaja, sokovi, hrana, torbe, parfemi, biljke, pekmez, odjeća, igračke, društvene igre, auti na daljinsko upravljanje, cvijeće, privjesak. Jedan učenik je naveo da se prodaje različiti namještaj na tržnici. Učenik je možda mislio na drvene stolice.

Ispitanica 1: *Voće, povrće, jaja, sir.*

Ispitanica 2: *Voće, povrće, pekmez, džem, neke vrste mesa.*

Ispitanica 4: *Na tržnici se prodaje hrana, neke stvari i može se prodavati neki namještaj.*

Ispitanik 5: *Sokovi, hrana, torbe, parfemi, biljke*

Ispitanica 6: *Odjeća, privjesak.*

Ispitanik 10: *Voće, povrće, neke igračke, društvene igre, auti na daljinsko upravljanje.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Osmero učenika je odgovorilo da knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u dućanu. Četvero učenika je odgovorilo da knjige posuđuju i kupuju u knjižnici. Dvoje učenika je odgovorilo da knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari. Ostalo troje učenika je odgovorilo da knjige posuđuju u knjižnici, ali da ne znaju gdje se kupuju knjige.

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Divlje životinje koje su učenici najčešće naveli su: jelen, srna, zmija, lisica, divlja svinja, vuk, medvjed, zečevi, ježevi, vjeverice, orao, roda, košuta. Jedan učenik je naveo životinju koja nije divlja poput koze, a dvoje učenika je navelo životinje koje ne žive u Hrvatskoj poput divlje mačke i tigra.

Ispitanica 1: *Jelen, srna, košuta, zec, lisica, orao, roda, zmija.*

Ispitanik 8: *Svinja, koza, medvjed, lisica, srna.*

Ispitanik 12: *Divlja svinja, srna, lisica i divlja mačka.*

Ispitanica 15: *Divlji zečevi, tigar, vjeverice, jelen, srna.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Učenici su naveli da ljudi na selu uzgajaju ove životinje: krave, svinje, kokoši, piliće, purane, ovce, guske, patke, konje, zečeve, koze, mačke, pse. Učenici u ovom razredu jako dobro poznaju domaće životinje.

Ispitanica 3: *Svinje, ovce, krave, kokoši, čuče, guske i patke.*

Ispitanica 4: *Na selu ljudi uzgajaju kokoši, svinje, krave, patke, guske, purane i neki konje i ovce.*

Ispitanica 5: *Krave, svinje, zečeve, koze, kokoši, piliće.*

Ispitanik 12: *Kokoši, purane, svinje, piceke i čučeke.*

Ispitanik 14: *Svinje, kokoši, nekad i krave, ovce, neki zečeve, mačke i pse.*

11. Tko liječi životinje?

Šesnaestero učenika je odgovorilo da veterinar liječi životinje, dok je jedan učenik rekao da ne zna.

12. Tko liječi zube?

Svih sedamnaestero učenika je odgovorilo da zubar liječi zube.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Desetero učenika od sedamnaestero je odgovorilo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica. Dvoje je reklo da se ustanova u kojoj radi zove hitna pomoć. Dvoje učenika je reklo da se ustanova zove ordinacija, dok je četvero učenika reklo da ne zna.

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Pojam kolodvor je znalo sedmero učenika s time da su neki znali ime autobusni kolodvor, neki željeznički kolodvor, a neki su rekli samo ime mjesta gdje je određeni kolodvor s vlakovima (Konjšćina, Zabok, Zagreb). Ostali su rekli da ne znaju ili da nisu bili na kolodvoru, što bi mogli shvatiti da ne razumiju pojam kolodvor. Jedan učenik je imao čudan odgovor, ali nije bio točan.

Ispitanica 1: *U Zagrebu. Bila sam na autobusnom kolodvoru.*

Ispitanica 3: *Ovdje u Konjšćini.*

Ispitanica 4: *Bila sam na željezničkom kolodvoru, vozila sam se u vlaku.*

Ispitanica 6: *Na kolodvoru u Tokiću. To je tam gdje ima Mana i to. Kao tržnica samo što su...*

Ispitanica 7: *Tu u Konjšćini gdje su vlakovi.*

Ispitanik 14: *Bila sam na kolodvoru u Konjšćini i na kolodvoru u Zaboku.*

Ispitanica 16: *Bila sam na kolodvoru u Zagrebu s vlakovima.*

15. Što je kontejner?

Odgovori na pitanje što je kontejner bili su: mjesto gdje bacamo smeće, otpad, recikliramo, stavljaju se stare slomljene stvari koje ljudi više ne trebaju: bicikle, strojeve, alate. Jedan učenik nije znao.

Ispitanica 1: *Ona kao kućica mala di stavljaš neke stare predmete.*

Ispitanica 2: *Kontejner je di ljudi stavljaju svoje stvari koje ljudi ne trebaju u kući ili alate, bicikle pospremaju unutra, neke strojeve.*

Ispitanica 4: *U kontejneru možemo bacati miješani otpad, plastika, papir, staklo i može se bacati biootpad.*

Ispitanik 8: *Tamo gdje se recikliraju stvari.*

Ispitanica 16: *Kontejner je gdje se stavljaju neke stare, strgane stvari.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Svih sedamnaestero učenika je reklo da odlazi kod frizera ili frizerke kada želi ošišati kosu.

17. Gdje kupujemo lijekove?

Svih sedamnaestero učenika je odgovorilo da lijekove kupujemo u ljekarni.

18. Gdje gledamo predstave?

Petnaestero učenika je odgovorilo da predstave gledamo u kazalištu, dok je dvoje učenika odgovorilo da predstave gledamo u kinu.

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Četrnaestero učenika je odgovorilo da stare vrijedne predmete možemo vidjeti u muzeju.

Dvoje učenika je odgovorilo da stare vrijedne predmete možemo vidjeti u muzeju i arhivu, a jedan je odgovorio da stare vrijedne predmete možemo naći na smetlištu.

20. Čiji je broj 193?

Desetero učenika je odgovorilo da je broj 193 od vatrogasaca. Šestero učenika je odgovorilo da je broj 193 od hitne pomoći, a jedan je odgovorio da ne zna.

Intervju s učenicima 3.razreda, OŠ Belec

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Broj članova obitelji se kreće od 3 do 7 članova. Učenici su većinom nabrajali svoju užu obitelj (mama, tata, braća, baka i djed), dok je jedan učenik naveo i ujaka koji vjerojatno živi s njima u kući. Jedan učenik je naveo i imena i prezimena svojih članova obitelji.

Ispitanik 1: *Mama, tata, sestra, vujec, deda, baka.*

Ispitanica 4: *Mario Čizmek (tata), Marina Čizmek (mama), David Čizmek (brat), Tea Čizmek (sestra), Nika Čizmek (sestra), Marija Čizmek (sestra) i ja.*

Ispitanica 5: *Tata, mama, deda (djed), baka i ja.*

2. Koje sve kućanske poslove i obaveze obavljaš u svojoj obitelji?

Kućanske poslove koje učenici najčešće obavljaju u svojoj obitelji su: čišćenje svoje sobe, usisavanje, pranje suđa, pomoć i briga oko životinja, pomoć mami oko kuhanja, spremanje stola nakon ručka, spremanje kreveta.

Ispitanik 1: *Nosim drva, pospremam krevet i dižem rolete.*

Ispitanica 7: *Čistim sobu, pospremam svojoj veš, metem sobu i cijelu kuću ponekada i tako pomažem mami u nekim poslovima i vani. Imamo životinje i uvijek mami pomažem.*

Ispitanica 8: *Pomažem mami oko kuhanja, pospremam si sobu, čistim stakla, slažem stol.*

Ispitanica 9: *Čistim svoju sobu, pomažem mami u spremanju boravka, spremam stol nakon ručka i usisam (usisavam).*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Podjednak broj učenika spava po jedan u sobi i po dvoje u sobi, točnije petero učenika spava po jedan u sobi i petero učenika spava po dvoje u sobi. Jedan učenik je naveo da ih troje spava u jednoj sobi. Učenici dijele sobe većinom sa svojom braćom.

Ispitanica 4: *Tri nas spava u istoj sobi.*

Ispitanica 8: *Ja i sestra spavamo skupa u sobi na odvojenim krevetima.*

Ispitanik 10: *Spavam sam u sobi.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Kućanske aparate koje učenici najčešće koriste u kuhinji su: hladnjak, peć, pećnica, perilica posuđa, mikrovalna, štednjak, friteza za krumpire, mikser, aparat za kavu, toster. Jedan učenik je naveo aparat perilicu rublja koja se inače ne nalazi u kuhinji, već u kupaonici. Neki učenici vjerojatno ne razumiju u potpunosti riječ aparat pa su naveli: sudoper i sušilicu za posuđe.

Ispitanik 1: *Šporet (peć na drva), frižider, peć, sudoper.*

Ispitanik 2: *Pećnica, aparat za kavu, sušilica za posuđe, toster.*

Ispitanica 4: *Frižider, šporet (peć na drva), za krumpire (friteza), mikrovalna.*

Ispitanica 5: *Perilica rublja, pećnica, mikrovalna.*

Ispitanica 7: *Za šejkove, štednjak, šporet (peć na drva), perilica za suđe, toster.*

5. Tko sve radi u školi?

Osobe koje su učenici navodili u školi su: učiteljica, učitelj, ravnateljica, pedagoginja, tajnica, kuharica, čistačica, knjižničarka, domar.

Ispitanik 2: *Učiteljice, učitelji, pedagogica, tajnica, ravnateljica.*

Ispitanica 4: *Učiteljice, učitelji, ravnateljica, tete čistačice i domar.*

Ispitanica 5: *Učitelj, ravnatelj, pedagog, tajnica i učenici učiju (uče).*

Ispitanica 8: *Ravnateljica, pedagogica, tajnica, učitelji, knjižničarka, kuharica, čistačica.*

Ispitanica 9: *Učiteljica, pedagog, tajnica, čistačica i kuharica.*

6. Tko radi u restoranu?

Od jedanaestero učenika desetero ih je znalo da u restoranu rade kuhar i konobar, a jedan učenik je naveo samo konobara, za kuhara nije znao. Neki učenici su osim kuhara i konobara naveli i ove osobe: blagajnik, šef, ugostitelji, spremačice, poslužitelj što su također točna zanimanja za restoran.

Ispitanik 3: *Kuhar, konobar i blagajnik.*

Ispitanica 5: *Konobari, kuhari, ugostitelji.*

Ispitanik 7: *Konobari, kuhari i šefovi nekada radiju kad nema drugih pa zamjenjuju radnike.*

Ispitanica 8: *Kuhar, poslužitelj, konobar.*

Ispitanica 9: *Kuhari, spremačice i konobari.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Učenici su malo manjoj mjeri govorili da se na tržnici prodaje samo voće i povrće. Mnogo učenika znalo je da se na tržnici prodaje i odjeća i obuća, meso, čarape, cipele, igračke, plastični pištolj, hrana. Jedan učenik je nabrojao samo različito voće i povrće, dok je jedan nabrojao voće, povrće i ostale stvari koje se inače kupuju u trgovinama s mješovitom robom ili namirnicama.

Ispitanik 1: *Svakakve stvari, plastični pištolji naprimjer.*

Ispitanica 4: *Voće, povrće, meso.*

Ispitanica 5: *Povrće, voće, roba, čarape, cipele.*

Ispitanik 7: *Voće, povrće, stvari za osobnu higijenu, neke igračke ponekada, kruh, džem, sokovi, vode i nekakve pinkale, pribor za školu, bilježnice, nekakvi šamponi i hrana.*

Ispitanica 8: *Krumpir, luk, jabuke, banane, naranče, mrkva, lubenica, kruške, jagode i povrće.*

Ispitanica 9: *Hrana i odjeća i igračke.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Četvero učenika je odgovorilo da je knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini. Petero učenika je odgovorilo da se knjige posuđuju i kupuju u knjižnici, a dvoje je odgovorilo da se knjige posuđuju u knjižnici, ali nisu znali gdje se kupuju knjige.

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće divlje životinje koje su učenici nabrajali bile su: divlja svinja, divlji zec, jelen, srna, zmije, jež, lisica, jazavac, vuk, medvjed, ptice (gavran, sove, roda, vrana, fazan), vjeverice. Neki učenici su nabrajali neke divlje životinje koje ne žive u Hrvatskoj: divlja mačka, divlji psi, lav.

Ispitanik 1: *Divlja svinja, divlja mačka.*

Ispitanik 2: *Zec, srna, lisica, zmija, jazavac, jež, fazan.*

Ispitanica 4: *Vukovi, medvjedi, zmije, vjeverice vidim ponekad, ptice, gavrane, sove.*

Ispitanica 9: *Lav, divlja svinja, medvjed, vuk.*

Ispitanik 10: *Divlje mačke, divlji psi (psi), srne.*

Ispitanik 11: *Divlji zec, divlji medvjed.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Učenici su nabrajali ove životinje koje ljudi uzgajaju na selu: krave, svinje, kokoši, zečeve, purane, konje, ovce, patke. Neke životinje koje su inače divlje su naveli kao domaće životinje: fazane i divlje svinje.

Ispitanica 4: *Kokoši, svinje, krave, purane i divlje svinje neki imaju ovak.*

Ispitanik 7: *Kokoš, svinje, krave ponekad, ali nema sad baš često pošto je nova generacija i tako dalje, pilići, guske, race, domaća perad sva i male životinje koje se legu iz jajeta.*

Ispitanica 8: *Svinje, kokoši, purane, piliće, zeca.*

Ispitanik 10: *Kokoši, krave, ovce i svinje.*

Ispitanik 11: *Svinje, krave, kokoši, zece, purane i fazane.*

11. Tko liječi životinje?

Desetero učenika je odgovorio da životinje liječi veterinar, a jedan je rekao da životinje liječi liječnik za životinje.

12. Tko liječi zube?

Svih jedanaestero učenika je odgovorilo da zube liječi zubar ili zubarka.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Osmero učenika je odgovorilo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica. Jedan učenik je odgovorio da liječnik radi u hitni, dok je dvoje učenika odgovorilo da liječnik radi u ambulanti ili bolnici.

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Od jedanaestero učenika samo troje učenika je znalo pojam kolodvor, no ne i naziv kolodvora, već mjesto gdje se nalazi kolodvor i s kojim prijevoznim sredstvom (Trg bana Josipa Jelačića ili Tomislava, Zabok, Zlatar Bistrica).

Ispitanik 2: *Nisam bio na kolodvoru.*

Ispitanica 4: *Što je to?*

Ispitanica 5: *Kolodvoru? Jesi možda bila na kolodvoru gdje ima puno vlakova? Jesam.*

Ispitanica 8: *Na trgu bana Jelačića ili Tomislava i u Zaboku. Na kolodvoru s vlakovima.*

Ispitanica 9: *Trg bana Josipa Jelačića. To je kolodvor sa vlakovima i tramvajima.*

Ispitanik 11: *U Zlatar Bistrici, na kolodvoru s vlakovima.*

15. Što je kontejner?

Svih jedanaestero učenika je znalo da je kontejner mjesto gdje se baca različito smeće.

Ispitanik 1: *To je za smeće bacati, plastiku, staklene stvari i tak.*

Ispitanik 6: *Kontejner je kamo bacamo smeće. Bacamo u određene boje kontejnera, plastiku, staklo.*

Ispitanik 7: *To je vreća za smeće i za plastiku, otpad koji nam ne treba i za ono čemu je otišao rok trajanja i ono što smo potrošili.*

Ispitanica 8: *Kontejner je jedna velika stvar u koju bacamo smeće.*

Ispitanik 10: *Kontejner je tamo gdje se baca otpad.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Svih jedanaestero učenika je odgovorilo da odlazi frizeru ili frizerki kada želi ošišati kosu.

17. Gdje kupujemo lijekove?

Devetero učenika je odgovorilo da lijekove kupujemo u ljekarni, a dvoje da kupujemo kod liječnika, doktora i u bolnici.

18. Gdje gledamo predstave?

Osmero učenika je odgovorilo da predstave gledamo u kazalištu. Dvoje učenika je odgovorilo da predstave gledamo u *Kiki Festu*, a jedan je rekao da predstave gledamo u cirkusu. Učenik je objasnio: *Kiki Fest* – nešto se pokazuje na projektoru, glume na pozornici obučeni u različita odjela. Naime, *Kiki Fest* je međunarodni festival dječjeg filma gdje se prikazuju profesionalni igrani, dokumentarni, animirani i eksperimentalni kratkometražni filmovi namijenjeni djeci i mladima (<https://havic.hr/hrvatski-film/festivali-u-hrvatskoj/popis-festivala/kiki-medjunarodni-festival-djecjeg-filma#> - 22.6.2022.).

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Osmero učenika je odgovorilo da u muzeju možemo vidjeti stare vrijedne predmete, a ostalo troje učenika je reklo da ne zna.

20. Čiji je telefonski broj 193?

Devetero učenika je odgovorilo da je telefonski broj 193 od vatrogasaca, a dvoje ispitanika je odgovorilo da je broj od policije.

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Od četrnaestero učenika koji su ispitani u osnovnoj školi Belec broj članova se kreće od 4 do najviše 9 članova obitelji. Većina učenika je rekla da njihovu obitelj čine mama, tata, braća te baka i djed, dok je jedna učenica je rekla da s njima živi i ujak. Zanimljivo je i napomenuti da su većinom govorili članove svoje obitelji bez da su rekli i njihova imena. No, dvoje učenika je reklo uz naziv člana obitelji i njegovo ime, a jedna učenica je nabrojala samo imena članova svoje obitelji.

Ispitanica 2: *Mama Ana, tata Dražen, Petra, Katarina, Ivan, baka, ja.*

Ispitanica 9: *Antonija, Suzana, Božidar, Karlo, Jasmina, Josip.*

Ispitanica 13: *Mama Ivana, tata Nikola, brat Luka i ja Lucija.*

Ispitanica 14: *Baka, ujak, ja, mama i dida (djed).*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Najbrojniji kućanski poslovi koje većina učenika radi su: pranje posuda, čišćenje podova, čišćenje svojih soba, spremanje kreveta, nošenje drva u kuću, čišćenje kuće. Još neke kućanske poslove i obveze koju su učenici spomenuli su: hranjenje kućnih ljubimaca, usisavanje, spremanje igračka, odlazak na vrt s mamom ili bakom, pisanje zadaće, slaganje torbe, pomaganje baki ili mami u izradi kolača.

Ispitanik 10: *Kad me mama zamoli da počistim kada je ona negdje ili je nema doma ja to napravim. Kada nešto vidim da treba baciti u smeće ja to bacim.*

Ispitanik 12: *Perem suđe, brišem podove, mama mi ponekad daje da peglam, slažem krevete, slažem igračke i slažem sve sobe.*

Ispitanica 14: *Perem suđe, brišem pod ponekad, metem pod, pomažem mami raditi kolače i s bakom radim na vrtu.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Na pitanje koliko vas spava u istoj sobi šestero učenika je odgovorilo da ih spava po dvoje u sobi, spavaju s bratom i/ili sa sestrom ili s mamom. Četvero učenika je odgovorilo da spava sam ili sama u svojoj sobi. Troje učenika je odgovorilo da spava po troje u sobi s mamom i tatom ili s bratom i sestrom. Jedan učenik mi je rekao da ih četvero spava u jednoj sobi.

Ispitanica 2: *U istoj sobi nas spava četvero. Dvije sestre, brat i ja.*

Ispitanica 14: *Ja i mama spavamo skupa.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Učenici su većinom znali nabrojati neke kućanske aparate. Najčešće kućanski aparate koje su nabrajali bili su: mikser (električna miješalica), aparat za kavu, hladnjak, pećnica, mikrovalna. Neki učenici nisu razumjeli riječ aparat pa su rekli sudoper, lonac, tava, pekara. Jedan učenik nije znao uopće nabrojati kućanske aparate koji se koriste u kuhinji.

Ispitanica 9: *Mikser, aparat za raditi kavu, lonac.*

Ispitanik 10: *Mikrotalas (mikrovalna), frižider i još koristimo televizor.*

Ispitanik 12: *Mikser, tava, pekara, frižider.*

Ispitanica 14: *Frižider, štednjak, sušilo za kosu.*

5. Tko sve radi u školi?

U osnovnoj školi Belec učenici su najviše u kontaktu s učiteljicom, ravnateljicom i pedagoginjom, pošto ih je svih četrnaestero spomenulo učiteljicu te dvanaestero učenika

ravnateljicu i pedagoginju. Ostale osobe koje su učenici spominjali bile su: kuharica, tajnica, knjižničarka, spremačica, čistačica. Jedan učenik je da malo čudna dva odgovora: zbornica i direktor koji će im biti učitelj.

Ispitanik 12: *Učiteljica, učitelj, sad budete i vi radili, pedagoginja, ravnateljica, zbornica, direktor bit će nam učitelj.*

6. Tko radi u restoranu?

Devetero učenika je znalo da u restoranu radi kuhar i konobar. Po dvoje učenika je navelo samo konobara ili samo kuhara. Dvoje učenika je reklo da u restoranu rade šefi i šefice (šefovi i šefice), dok jedan učenik nije znao nabrojati tko radi u restoranu.

7. Što se prodaje na tržnici?

Dvanaestero od četrnaestero učenika je reklo da se na tržnici prodaje različito voće i povrće, poput lubenica, jabuka, kruška, banana, naranča, jagoda, luka, krumpir, mrkva. Ostali su naveli da se na tržnici kupuju žvakaće, sokove, igračke, sladoled, naljepnice, vodu, juhu, tjesteninu, čaše, olovke, salamu i sir što su pomiješali s trgovinom mješane robe.

Ispitanik 1: *Žvakaće, sokovi.*

Ispitanica 3: *Na tržnici se prodaju voće, povrće, igračke, veš.*

Ispitanica 5: *Voće, povrće, juha, tjestenina, salama, sir.*

Ispitanik 8: *Neke igračke, sladoled i neke naljepnice.*

Ispitanica 9: *Jagode, paradajz, kruške, luk, banane, jabuke, neku čašu i olovku.*

Ispitanica 13: *Na tržnici se prodaje povrće, voće i nekada se cvijeće zna prodavati. Mi smo bili u Zagrebu i vidjeli smo kako jedan čovjek prodava ribe.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Učenici su podijeljeni u mišljenjima. Naime, šestero učenika je reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u dućanu (trgovini), dok je četvero učenika reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari. Troje učenika je znalo da se knjige posuđuju u knjižnici, no nije znalo gdje se kupuju. Jedan učenik je znao da se knjige posuđuju u knjižnici, no mjesto gdje se kupuju knjige je nazvao knjižničar, a mislio je na knjižaru, iako nije dao pravi naziv.

Ispitanik 10: *Knjige se posuđuju u knjižnici, a tamo gdje se knjige prodaju se zove knjižničar. Ne znam kak se to zove Misliš knjižara? Da, samo nisam bio siguran kak se to zove.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Učenici su većinom znali koje su divlje životinje u Hrvatskoj. Učenici su nabrojali mnogo različitih divljih životinja, a životinje koje su najčešće nabrajali su: medvjed, divlja svinja, vuk, srna, lisica, vjeverica, jazavac, jež, zmija, ptice, jelen, guska, čagalj. Bilo je i nekih životinja koje ne žive u divljini kod nas u Hrvatskoj poput: lav, divlja koza, puma, krokodil. Jedan učenik nije naveo niti jednu divlju životinju.

Ispitanik 12: *Lav, divlja koza, pesek, puma, jelen, srne.*

Ispitanica 13: *Lisica, medvjed, jazavac, vuk, zmija i krokodil.*

Ispitanica 14: *Vuk, lisica, čagljevi, srna i srnac.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Životinje koje su učenici najviše nabrajali su: kokoši, svinje, konji, krave, purani, pilići, patke (race), ovce, bikovi, psi, mačke, pijetao. Jedan učenik je malo krivo krenuo i među ostalim životinjama nabrojio je i magarca.

11. Tko liječi životinje?

Dvanaestero učenika je znalo da životinje liječi veterinar. Jedan učenik je rekao liječnik za životinje, a jedan je rekao veterinar za životinje.

Ispitanik 10: *Veterinar za životinje.*

12. Tko liječi zube?

Svih četrnaestero učenika je znalo da zube liječi zubar.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Osmero učenika je reklo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica, jedan učenik je rekao ambulanta, jedan doma zdravlja, dok dvoje nije znalo. Jedan učenik je prvo rekao ljekarna, a kada mu je bilo ponovljeno pitanje rekao je ambulanta.

Ispitanik 12: *Ljekarna, ambulanta.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Dvanaestero učenika nije bilo na kolodvoru ili ne zna što je kolodvor. Dvoje učenika je reklo da zna što je kolodvor i da je bilo na kolodvoru gdje su vlakovi i tramvaji.

Ispitanik 11: *Bio sam. Tamo se nalazila bolnica, doktor.*

Ispitanik 13: *Bila sam u Konjšćini. Na tom kolodvoru je bilo vlaka, tramvaja i ljudi što su čekali. U Zagrebu sam vidjela tramvaje.*

Ispitanica 14: *U Zagrebu. Tamo je bio tramvaj.*

15. Što je kontejner?

Svih četrnaestero učenika je znalo da se u kontejner baca smeće i različiti drugi otpad (staklo, papir, plastika).

Ispitanik 8: *Kontejner je gdje se meće otpad ili ko kućica kontejner. Tamo neki ljudi znaju živjeti.*

Ispitanica 9: *Tamo gdje se bacaju nekakve stare stvari.*

Ispitanik 10: *Kontejner je tamo gdje bacamo puno smeća. Kao kanta samo malo veći.*

Ispitanik 12: *Kontejner je otpad, živi otpad.*

Ispitanica 13: *Kontejner je nutra bacamo smeće i onda iz korisnog smeća naprave nešto novo, a ako ne onda to bace.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Svih četrnaestero učenika je reklo da odlazi kod frizera ili frizerke kada želi ošišati kosu.

17. Gdje kupujemo lijekove?

Dvanaestero učenika je reklo da lijekove kupujemo u ljekarni, s tim da je jedan učenik ljekarnu prozvaao ljekarnica. Jedan učenik je rekao da lijekove kupujemo u ambulanti, a jedan da kupujemo kod doktora.

18. Gdje gledamo predstave?

Devetero učenika je reklo da predstave gledamo u kazalištu, dvoje učenika je reklo da predstave gledamo u kinu ili kazalištu, a troje učenika je reklo da ne zna.

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Šestero učenika je znalo da se u muzeju mogu vidjeti stari vrijedni predmeti, sedam učenika nije znalo, dok je jedan učenik rekao da se stari vrijedni predmeti mogu vidjeti u skladištu.

Ispitanik 12: *U skladištu.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Šestero učenika je reklo da je telefonski broj 193 od vatrogasaca, četvero učenika je reklo da je broj od policije, troje učenika je reklo da je broj od hitne te je jedan učenik rekao da ne zna.

Intervju s učenicima 1.a, OŠ Orehovica

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Učenici Romi naveli su da njihove obitelji broje od 5 do 12 članova obitelji. Njihove obitelji čine mama, tata, nekoliko braće i sestra, kod nekih baka i djed te stric. Zanimljivo je da učenici svoje članove navode imenom, pa čak i mamu i tatu te djeda i baku.

Ispitanik 3: *Tata, mama, Aleksandra, Dunja, Melisa i ja.*

Ispitanik 5: *Tata, mama, brat, sestra i još imam strica i ja.*

Ispitanica 7: *Silvana(mama), Damir (tata), sestra Jasmina, Kristina, Enis, Dražen, Mira (baka), Edo (djed).*

Ispitanica 8: *Mama, tata, Mateo, Renato, Nino, Kevin, Ervin, Mihael, Andreja, Dunja, Nives i ja.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Kućanski poslovi i obveze koje učenici najčešće obavljaju u svojoj obitelji su: igranje, pisanje zadaće, čišćenje, metenje poda, pranje posuđa, pomoć starijoj braći i sestrama, odlazak u trgovinu po namirnice, bacanje smeća, spremanje knjiga u torbu po rasporedu, čuvanje mlađeg brata ili sestre, čišćenje svoje i sobe od braće. Dvoje učenika je reklo da ništa doma ne pomaže svojoj obitelji.

Ispitanik 2: *Tata kosi travu, a ja se igram. Moja školska obaveza je da radim zadaću.*

Ispitanica 4: *Zadaću, da čuvam brata.*

Ispitanik 5: *Pomognem tati da popravi auto, mami čistiti, mom bratu i sestri čistiti sobu.*

Ispitanica 8: *Pomažem mami, tati, sestrama. Kad netko ide na rođendan pomažem i na svadbu. Sestra mi reče da odem nešto kupiti.*

Ispitanica 11: *Metlanje, perem suđe, čistim stola.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Učenici su naveli da spavaju većinom s nekoliko braće ili sestre u sobi ili spavaju svi zajedno. U jednoj sobi zajedno spava od 2 do 7 članova obitelji.

Ispitanica 4: *Spavam s mamom jer mi nemamo sobu. Svi 5 spavamo zajedno.*

Ispitanik 6: *Marin, Nives i ja.*

Ispitanica 8: *Andreja, Dunja, Nives i ja.*

Ispitanik 10: *Svi zajedno: ja, tata, mama, Tea, Rebeca, Stea, Jan.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Neke od kućanskih aparata koje su učenici nabrajali su: pećnica, kuhalo, hladnjak. Učenici su nabrojili mnogo drugih stvari koje nisu kućanski aparati: vatra, lonac, kuhača, voda, tanjur, mrkva, plin, ormar. Jedan učenik je rekao da nema ništa od kućanskih aparata, a jedan je pokušao reći neke aparate, ali ih nije znao reći na hrvatskom jeziku.

Ispitanik 3: *Lonac, kuhača, peć*

Ispitanik 5: *Pećnica, voda, kuhalo, tanjur.*

Ispitanik 6: *Mrkva, frižider, lonac.*

Ispitanica 7: *Ormar, frižider.*

Ispitanik 9: *Na pećilu (na rumunjskom/ romskom jeziku), pećnici, frižider.*

5. Tko sve radi u školi?

Učenici su nabrajali da u školi rade: učiteljica, učitelj, pomagač, ravnatelj, knjižničarka, učitelj iz vjeronauka. Jedan učenik je naveo i pedagoginju, no samo je opisao što ona u školi radi, odnosno što oni rade kada idu kod nje. Neki učenici su počeli nabrajati da u školi rade njihova braća i sestre te ostala djeca.

Ispitanik 5: *Učiteljica, pomagač, ravnatelj i ona gore učiteljica kod koje idemo kada nismo dobri (pedagoginja).*

Ispitanica 7: *Knjižničarka, ravnatelj, ravnateljica, boravak (učiteljica Tamara), Marko Horvat (učitelj na vjeronauku), ponekad imam Kristinu na vjeronauku i Rosandu.*

Ispitanica 8: *Dunja, Mateo, Kevin (braća), učiteljica.*

6. Tko radi u restoranu?

Troje učenika je znalo navesti da u restoranu radi kuhar, no za konobara nisu znali. Jedan učenik je govorio da u restoranu radi njegov brat koji radi kao zidar, a tata da guli krumpire u kuhinji. Jedan učenik je zamijenio restoran i trgovinu.

Ispitanik 1: *Kuhari, ljudi.*

Ispitanica 4: *Restoran, ne znam kako se zovu.*

Ispitanik 5: *Jedna teta koja prodaje neke čokolade, cigarete, može prodat cigarete.*

Ispitanik 7: *Moj brat, radi zidove (zidar), moj tata (guli krumpire u kuhinji).*

Ispitanik 9: *Ljudi, gospođe.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Učenici su nabrajali da se na tržnici prodaje: voće, povrće, igračke, meso, kruh, hlače, tenisice, satovi mobitel. Pola učenika je znalo nabrojati stvari koje se kupuju na tržnici, a pola nije znalo. Neki učenici su navodili i nek stvari koje su uobičajene na smetlištu ili sajmu poput: kuhinje, bicikla, ormara i sličnih stvari. Jedan učenik je zamijenio restoran i tržnicu pa je počeo nabrajati hranu koju možemo kupiti u restoranu.

Ispitanik 3: *Kolač, jabuka, kruška, lubenica, kruh.*

Ispitanik 5: *Igračke, kruške, satovi, igračke za deda mraza, vanzemaljac, patike (tenisice), lače (hlače), mobitel.*

Ispitanica 8: *Krumpir, kuhinje, bicikle, ormare.*

Ispitanik 9: *Hrane, pice, hamburgere.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Osmero učenika od jedanaestero je znalo da se knjige posuđuju u knjižnici, no samo neki od njih su znali gdje se kupuju knjige. Naime, samo troje učenika je navelo da se knjige kupuju u trgovini, dvoje je navelo da se kupuju u knjižnici, dok su ostali naveli samo mjesto gdje se kupuju ne i naziv knjižare ili trgovine (npr. Čakovec, Međimurka, Zagreb). Mnogo je učenika umjesto da su rekli knjižnica rekli „posuđujemo u knjižničar“. Knjižničarka iz OŠ Orehovica je rekla da nju zovu knjižara. Jedan učenik je rekao da im učiteljica posuđuje knjige.

Ispitanik 1: *U Čakovcu se kupuju, učiteljica nam ju da (knjigu).*

Ispitanica 4: *Knjige se posuđuju u knjižničar, a kupuju se u Međimurki.*

Ispitanik 5: *U knjižničarku se posuđuju, a kupuju se u trgovini.*

Ispitanica 7: *U knjižničarku se posuđuju, a kupuju u Zagrebu i Čakovcu.*

Ispitanik 9: *Posuđuju se u knjižnici, a kupuju u Čakovcu.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Divlje životinje koje su učenici najčešće nabrajali su: bubamara, pčela, divlja svinja, zmije, konj, leptir, ptice, medvjed, ribe, jež, zec, vjeverica. Bilo je i puno životinja koje pripadaju skupini divljih životinje, no ne žive u Hrvatskoj. Neke od takvih životinja su: lav, tigar, morski pas, leopard, lavica, slon, majmun, magarac. Neki učenici su zamijenili domaće i divlje životinje pa su navodili: kravu, psa, mačku. Dvoje ih nije znalo nabrojati divlje životinje u Hrvatskoj.

Ispitanik 1: *Pas, lav, tigar.*

Ispitanik 4: *Bubamara, pčele, mačka i pas.*

Ispitanik 5: *Lav, leopard, lavica, tigar, slon. Vidio sam ih u zoološkom vrtu. Zmije, morski pas, ribe.*

Ispitanica 8: *Krava, konj, majmun, jež, zec, vjeverica.*

Ispitanik 9: *Pas, mačka, svinje, konji, magarac, ribe, morski pas.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Učenici su najčešće nabrajali ove životinje: psa, svinje, mačke, zečeve, hrčke, ptice, konje, piliće, patke, kokoši, ribe. Učenici su nabrajali i neke životinje koje pripadaju divljim životinjama poput: bubamare, guštera, zmija, magarca koji inače ne žive u Hrvatskoj. Učenici bolje poznaju domaće životinje od divljih životinja.

Ispitanik 4: *Pecaju ribe, male guštere i zmije.*

Ispitanik 5: *Puž, zec, pas, mačke, bubamare, hrčka, zmijicu malu i ptice.*

Ispitanica 8: *Kokoš, konj, piliće, patke, pas.*

Ispitanik 9: *Pas, mačka, magarci, konji.*

11. Tko liječi životinje?

Šestero učenika od jedanaestero je reklo da životinje liječi doktor ili doktor za životinje. Samo je jedan učenik znao navesti pravi naziv osobe koja liječi životinje, tj. veterinar. Ostalo troje učenika nisu znala reći tko liječi životinje, a jedan je naveo da jedna teta brine o životinjama.

Ispitanik 3: *Kod doktora.*

Ispitanik 4: *Jedna teta koja se treba brinuti za te životinje.*

Ispitanik 6: *Doktor za životinje.*

Ispitanik 7: *Doktoru, hitna pomoć.*

Ispitanik 9: *Veterinar.*

12. Tko liječi zube?

Šestero učenika od jedanaestero je znalo da zube liječi zubar ili zubarka, jedan nije znao. Troje učenika je reklo doktor, a jedan učenik je rekao da zube liječi četkica.

Ispitanik 2: *Četkica.*

Ispitanik 3: *Doktor, zubar.*

Ispitanik 6: *Doktor.*

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Četvero učenika je navelo da liječnik radi u ljekarni, jedan je naveo učionicu, jedan samo mjesto u kojem radi liječnik (Čakovec). Jedan učenik vjerojatno nije razumio postvaljeno pitanje jer je počeo spominjati trgovinu.

Ispitanik 2: *Tu de se kupuje hrana, u dućanu. Kraj dućana.*

Ispitanik 3: *U ljekarni.*

Ispitanik 9: *U nekakvoj učionici.*

Ispitanik 10: *U Čakovcu.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Učenici nisu naveli niti jedan kolodvor. Neki su naveli da nisu bili, a neki da ne znaju što je uopće pojam kolodvor.

15. Što je kontejner?

Samo troje učenika je znalo da je kontejner mjesto gdje se baca smeće. Jedan učenik je rekao da je kontejner stroj gdje staljaju tenisice, gdje se mogu obući, skinuti majicu, obući te sjediti neko vrijeme tamo i promatrati. Pretpostavljam da je učenik mislio na mjesto gdje oni dobivaju hranu, odjeću i ostale potrepštine od drugih ljudi. Jedan učenik je zamijenio kompjuter (računalo) i kontejner. Ostali učenici nisu znali.

Ispitanik 5: *Kontejner je stroj u koji možemo staviti patike, da možemo se obući, možemo skinuti majicu tamo, obleći se i sjediti tamo.*

Ispitanica 8: *Kontejner je ono kaj tipkaš, mobitel, ali pokazala je na kompjuter pa sam pretpostavila da misli na kompjuter (računalo).*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Devetero učenika od jedanaestero je znalo da se odlazi frizeru kada želiš ošišati kosu. Jedan nije znao, a drugi učenik je rekao ime frizera, ali nije znao kako se zove zanimanje osobe koja šiša kosu.

Ispitanik 6: *Benjamin, frizur.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Osmero učenika od jedanaestero je znalo da se lijekovi kupuju u ljekarni. Dvoje je reklo da se lijekovi kupuju kod doktora ili liječnika i jedan učenik nije znao.

Ispitanica 8: *U Čakovcu, ljekarni.*

Ispitanik 9: *Kod liječnika.*

18. Gdje gledamo predstave?

Odgovori na pitanje gdje gledamo predstave bili su: u dvorani, na mobitelu, školi, na televizoru, na tjelesnom, na zabavama. Četvero učenika nije dalo niti jedan odgovor, odnosno reklo je da ne zna. Nitko nije naveo kulturnu ustanovu kino ili kazalište.

Ispitanik 1: *U dvorani.*

Ispitanik 2: *Na mobitelu.*

Ispitanik 3: *Na nekim stolica, tamo gore. Ima i u školi. Mama je gledala kako mi pjevamo u školi.*

Ispitanik 5: *Na televizoru.*

Ispitanik 6: *Na tjelesnom.*

Ispitanik 9: *Predstave gledamo tu na maxi, gdje se pije piva i zabavljaju se, na zabavama.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Odgovori na pitanje gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete bili su: kod knjižnice, na slici, doma, u šumi. Samo četiri učenika je dalo navedene odgovore, a ostalih sedam učenika nije dalo niti jedan odgovor, odnosno reklo je da ne zna. Nitko nije naveo kulturnu ustanovu muzej.

Ispitanik 3: *Kod knjižnice.*

Ispitanica 4: *Na slici.*

Ispitanik 5: *Doma.*

Ispitanica 8: *U šumi.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Sedmero učenika je reklo da je telefonski broj 193 od vatrogasaca, troje je reklo da je broj od policije, a jedan je rekao da je broj od hitne pomoći.

Intervju s učenicima 3.a, OŠ Orehovica

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Broj članova kreće se od 4 do 10 članova obitelji. Učenici su nabrajali mamu, tatu i svoju braću i sestre. Neki učenici su govorili imena uz naziv člana obitelji, a neki samo imena svojih članova obitelji.

Ispitanica 1: *Mama, tata, brat Mario, brat Leo, brat Gabrijel, sestra Elvira, sestra Anja i ja.*

Ispitanica 4: *Tata, ja, mama, sestra, još jedna sestra, još jedna sestra, brat, još dva mlađa brata i još jednu malu sestru.*

Ispitanica 5: *Davor, Stefani, Luka, Neven, Mihael i ja.*

Ispitanica 6: *Ja, mama, tata i brat.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Kućanske poslove i obaveze koje učenici najčešće obavljaju su: čišćenje, čuvanje mlađe braće i sestre, spremanje sobe, učenje, pomaganje i pisanje domaće zadaće, nošenje smeća, briga za psa.

Ispitanik 2: *Pospremam sobu, raspored.*

Ispitanica 4: *Pomažem u čišćenju, pomažem u spremanju kad nekam idemo, pomažem mlađoj sestri sa zadaćom za škole.*

Ispitanica 5: *Čistim, učim, čuvam brata.*

Ispitanica 6: *Čišćenje kuće, nošenje smeća i brinem se za svog psa.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

U sobi spavaju učenici sa svojom braćom ili sestrama po dvoje, troje ili četvero u sobi. Jedna učenica je rekla da sama spava u sobi.

Ispitanik 3: *Ja, sestra i brat.*

Ispitanica 4: *S tri sestre.*

Ispitanica 5: *Sama spavam.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Najčešći kućanski aparati koje su učenici nabrajali su: kuhalo, pećnica, peć, kuhalo, aparat za kavu, hladnjak, indukcijske ploče za kuhanje. Učenici su naveli neke stvari koje nisu kućanski aparati poput: posuda, vatra, plin.

Ispitanica 1: *Plin, frižider, posuda, vatra.*

Ispitanica 4: *Pećnica, aparat za grijanje vode (kuhalo).*

Ispitanica 6: *Pećnica, neki imaju pametnu ploču za kuhanje, kuhalo.*

5. Tko sve radi u školi?

Učenici su nabrajali da u školi rade: učiteljice, učitelji, ravnatelji, ravnateljice, psihologinje, tajnice, kuharice, čistačice, asistentice. Jedna učenica je počela govoriti da u školi radi produženi boravak i predmeti, a produženom boravku učiteljice rade i vode predmete.

Ispitanica 1: *Učiteljice, učitelji, ravnatelj, ravnateljica, psihologica, asistentica, kuharice, čistačice.*

Ispitanik 2: *Učiteljica Petra Ružić, teta Sanja koja pazi na jednog dječaka u razredu.*

Ispitanica 4: *Moja sestra, učiteljica, produženi boravak, predmeti, čistačice.*

6. Tko radi u restoranu?

Svih šestero učenika je navelo da u restoranu radi kuhar, no samo troje učenika je znalo da u restoranu radi i konobar. Neki učenici su naveli da u restoranu rade i čistačice i šefovi.

7. Što se prodaje na tržnici?

Učenici su nabrajali da se na tržnici prodaje: voće, povrće, meso, piće, slikovnice, igračke, hrana. Neki učenici su pomiješali trgovinu i tržnicu pa su naveli ove stvari: sokove, slatkiše, kruh, salamu, ulje. Jedna učenica je rekla da nije bila na tržnici te da ne zna što se na tržnici prodaje.

Ispitanik 2: *Neke bitne stvari, sokovi, slatkiši, hrana.*

Ispitanik 3: *Kruh, meso, salama.*

Ispitanica 5: *Voće, povrće, ulje.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Petero učenika je reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari, dok je jedan učenik rekao da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini.

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Divlje životinje koje su učenici najčešće nabrajali su: divlja svinja, lisica, medvjed, dabar, divlji zec, zmija, ptice. Učenici su nabrajali i neke životinje koje pripadaju domaćim životinjama kao što su: patka, mačka.

Ispitanica 1: *Mačka, lisica, dabar, miš, patka, zec, medvjed.*

Ispitanica 6: *Jedna ptica čaplja, divlja svinja, zec.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Učenici su nabrajali da ove životinje ljudi uzgajaju na selu: pas, kokoš, svinja, krava, mačka, patka, koza, guska, konj, miš, pijetao.

Ispitanica 1: *Pas, kokoš, svinja, krava, mačka, patke i domaći miš.*

Ispitanik 3: *Svinja, kokoš, pijetao, guske.*

11. Tko liječi životinje?

Petero učenika je znalo da životinje liječi veterinar, dok jedan učenik nije znao tko liječi životinje.

12. Tko liječi zube?

Svih šestero učenika je znalo da zube liječi zubar ili zubarka.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Petero učenika je reklo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica, a jedan učenik je rekao da radi u ljekarni.

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Svih šestero učenika nije znalo i nije bilo na kolodvoru.

15. Što je kontejner?

Troje učenika je znalo da je kontejner mjesto gdje se baca različito smeće. Jedan učenik je imao zanimljiv odgovor, moguće da je mislio na kontejner kao mjesto gdje se može živjeti. Ostalih dvoje učenika nije znalo što je kontejner.

Ispitanik 2: *Kontejner je gdje se bacaju stare stvari koje nam ne trebaju, smeće.*

Ispitanik 3: *Kontejner je gdje je struja za svjetlo, televiziju, hladnjak.*

Ispitanica 4: *U kontejner stavimo smeće koje nam nisu potrebne.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Svih šestero učenika je znalo da frizer ili frizerka šišaju kosu.

Ispitanik 2: *Nejdem nigdje, dođe kod nas. Frizer.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Svih šestero učenika je znalo da lijekove kupujemo u ljekarni.

18. Gdje gledamo predstave?

Dvoje učenika je reklo da predstave gledamo u kinu, a dvoje učenika je reklo da predstave gledamo u kazalištu. Jedan učenik nije znao, a jedan je rekao da se predstave mogu gledati i kod nekog u dvorištu ili dvoranama.

Ispitanica 1: *Kino.*

Ispitanica 4: *U nekim dvorištima, dvorani.*

Ispitanica 6: *Kazalište.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Svih šestero učenika je reklo da stare vrijedne predmete mogu vidjeti u muzeju.

20. Čiji je telefonski broj 193?

Troje učenika je znalo da je broj 193 od vatrogasaca, dok je dvoje reklo da je broj od hitne, a jedan je rekao da je broj od policije.

Intervju s učenicima I.b, OŠ Kuršanec

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Učenici najčešće nabrajaju mamu, tatu, braću i sestre. Jedan učenik je nabrojao i djeda, kuma. Neki navode imena članova, a neki i njihova imena. Broj članova kreće od 3 do 17.

Ispitanica 2: *Mama, tata, moj brat i ja.*

Ispitanik 4: *Ja, tata i mama.*

Ispitanica 5: *Karlo, Jan, Lorena, Dolores, Korana, Patrik i ja, mama, tata.*

Ispitanica 9: *Mama, tata, Renata, Santino, Karolina, Petra, Maris, Valentina, ja, Filipa, Dunja i Martina, Željko, Dominik, Sebastian, Gordan, Neven.*

Ispitanik 11: *Mama, brat, djed, kum, djeca.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Najčešće kućanski poslovi i obveze koje učenici obavljaju u svojoj obitelji su: pranje posuđa, pločica, podova, čuvanje mlade braće i sestra, čišćenje kuće, brisanje stola, vrata, kuhinje, pospremanje kreveta, pospremanje svojih igraćaka, učenje, čitanje, pisanje domaće zadaće.

Ispitanica 3: *Čistim kuću, brišem pod, obrišem stol, obrišem vrata, kuhinju, perem suđe.*

Ispitanica 5: *Pospremam krevete, perem suđe jer sam velika, natrag pospremam sve što sam se igrala, nešto radim mami, sve pometljem po kuće i sobi.*

Ispitanica 7: *Mami i tati pomažem da čistim, perem i pometem.*

Ispitanica 9: *Pomažem mami da počistim, da držim sestru Valentinu koja ima dvije godine, igram, sjednem, jedem, odmorim.*

Ispitanica 10: *Pomažem mami, pometem kuću, učim, čitam i pišem.*

Ispitanik 11: *Da se igram, seku se igram, loptam, pišem zadaću, četiri plus četiri.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Četvero učenika spava po jedan u sobi, odnosno sam u sobi. Troje učenika spava po dvoje u sobi sa svojom braćom i sestrama. Ostala velika većina učenika spava s čitavom svojom obitelji po četvoro ili sedmero u jednoj sobi.

Ispitanica 5: *Mama, tata i Jan spavaju u jednoj sobi. Ja, Lorena, Patrik i Dolores, Karlo (petero u jednoj sobi).*

Ispitanica 6: *Mi nemamo sobu. Maja, ja, Mateo i Antonio.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Četvero učenika je navelo da ne zna nabrojati kućanske aparate u kuhinji. Neki od najčešćih aparata koja su učenici znali su: peć, pećnica, aparat gdje se stavi kolač peći (pećnica), aparat gdje stavi prati posuđe (perilica suđa). Učenici nisu razumjeli što znači pojam kućanski aparat pa su davali ove odgovore: tanjuri, vilice, žlice, stol, plin, kuhinja. Neki učenici su govorili neke riječi koje autorica nije razumjela jer su govorili na svom rumunjskom jeziku.

Ispitanica 3: *Gdje se stavi kolač peći, da operemo suđe, gdje su tanjuri, vilice i žlice, imamo stol.*

Ispitanica 5: *Mama kuha na plin, spremamo, tak stavimo i unutra stavimo teglu.*

Ispitanica 7: *Nemamo mi kuhinje. Imamo kuću.*

Ispitanica 9: *Kuhinja, mama peče kolač u pećnici.*

Ispitanica 10: *Na marmarou, na kuhinju, plin.*

Ispitanik 12: *Mama, tata, pečemo na plin.*

5. Tko sve radi u školi?

Najčešće osobe koje su učenici naveli da rade u školi su: čistačica, kuharica, učiteljica, učitelj, majstor, učitelj iz vjeronauka, engleskog, informatike. Neki učenici su naveli da školi rade: djeca, električar. Jedna učenica je navela da u školi rade Ivana i Martina koje su pedagoginja i defektolog, no učenica je samo znala opisati što radi kod njih.

Ispitanica 2: *Kuharice, majstor, učitelj, učiteljica.*

Ispitanica 3: *Učiteljice, učiteljica vjeronauk, učiteljica engleski, imamo filomatiku (informaatiku), nemamo jer smo prvi razredi.*

Ispitanica 6: *Djeca, učiteljica, kuharica.*

Ispitanica 9: *Učiteljica, učitelj, učitelj Mario, učitelj Tomislav, Ivana zovemo da čitam i Martina da pobjam bojanku, da se igram (pedagogica i defektolog).*

Ispitanica 10: *Majstor, učiteljica, električar, kuharica, čistačica.*

6. Tko radi u restoranu?

Sedmero učenika od dvanaestero je reklo da u restoranu radi kuharica, a za konobara nitko nije znao. Neki učenici su naveli da u restoranu rade čistačice, šefovi. Jedna učenica je navela ime osobe koja radi u kuhinji, no nije znala kako se zove njezino zanimanje. Jedna ispitanica je navela da kuharica radi i poslužuje hranu i piće.

Ispitanica 3: *Čistačica, perilica, Andreja radi u kuhinji.*

Ispitanica 5: *Kuharice rade i poslužuju hranu i piće.*

Ispitanica 7: *U kuhinji radi kuharica i radi kebab.*

Ispitanica 10: *Čistačica, kuharica.*

Ispitanik 11: *Šef, mama.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Osmero učenika od dvanaestero nije bilo na tržnici i ne zna što se prodaje na tržnici. Dvoje učenika je navelo da se na tržnici prodaje različito voće i povrće: lubenice, banane, krastavci, rajčice, jagode, jabuke, naranče. Neki učenici su zamijenili trgovinu i tržnicu, odnosno naveli su da na tržnici kupujemo: kolače, kekse, čokoladu, čips, smoki, sok, vodu.

Ispitanica 7: *Lubenice, banane, krastavac, paradajz.*

Ispitanica 9: *Kolač, kekse, čokolada, čips, smoki.*

Ispitanik 11: *Čokoladu, sok i vodu.*

Ispitanik 12: *Jagode, jabuke, naranče, banane.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Šestero učenika od dvanaestero je navelo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini. Jedan učenik je naveo da se knjige posuđuju i kupuju u knjižnici. Neki učenici su naveli čak i naziv dućana u kojem kupuju knjige, neki su rekli da posuđuju kod učiteljice, knjižničarke. Neki su naveli da posuđuju knjige u ormaru. Jedan učenik je naveo da ne zna.

Ispitanica 3: *Kupuju se u admiralu (dućan) knjige, ne znam gdje se posuđuju.*

Ispitanica 7: *U ormaru knjige trebaju biti. Uzmem i stavim u ormar knjigu.*

Ispitanica 9: *Moja sestra kod učiteljice. Knjižnica, a kupujemo u dućanu.*

Ispitanica 10: *Kod učiteljice, knjižarke se kupuju i posuđuju.*

Ispitanik 12: *Kupuju se u Boltu, u dućanu, posuđuju se kod učiteljice u ormaru.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće divlje životinje koje učenici navode su: ptice, gusjenice, leptiri, bumbari, pčela, zmija, vjeverica, svinja, vuk, gliste, jastreb, sova, konj, golub. Učenici su naveli i neke divlje životinje koje ne pripadaju divljim životinjama nego domaćim životinjama: pas, mačka, pilići, krava, patka. Neki su učenici naveli neke životinje koje se ne nalaze u Hrvatskoj, no učenici su vjerojatno vidjeli u zoološkom vrtu: lav, tigar, slon, majmun, zebra. Tu je bilo i nekih stvari koje zasigurno nisu životinje, a niti ne postaje u stvarnom životu poput: babaroge (vještice) i šauvre (po objašnjenju učenice: kada ti padne zub, ona ti daje novi zub – nešto kao zubić vila).

Ispitanica 3: *Ptice, drvo, gusjenice, leptiri, bumbari, pčela, stršljan, pas, mačka.*

Ispitanica 5: *Lav, tigar, zmija, vjeverica.*

Ispitanica 7: *Slon, svinja, pas, mačka, ptica, babaroga, šauvra (kad ti padne zub, onda ti ona da zub, onda imaš ti zub).*

Ispitanica 9: *Pas, mačke, picege (piceke – piliće), sova, zebra, majmun, krava.*

Ispitanica 10: *Vuk, gliste.*

Ispitanik 11: *Pas, zec, zmija.*

Ispitanik 12: *Slon, sova, jastreb, golub, lav, tigar, zebra, konj.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Najčešće životinje koje su učenici naveli da ljudi uzgajaju na selu su: konj, mačka, pas, ribe, svinja, bik, koza, patke, kokoš, papagaj, zec, pilići, golub, ptice. Učenici su naveli i neke životinje koje ne pripadaju domaćim životinjama poput: slona. Jedan učenik je naveo da ne zna. Neki su učenici pomiješali biljku lješnjak sa životinjama.

Ispitanica 3: *Pas, mačka, ribe.*

Ispitanica 5: *Životinje, lješnjake, može hrane biti, pas, mačak.*

Ispitanica 7: *Svinja, bik, koza, patke, kokoš, papagaj, slon.*

Ispitanica 9: *Kokoši, picege (piceke – piliće), golub, pas.*

11. Tko liječi životinje?

Dvoje učenika je znalo da životinje liječi veterinar, s time da je jedna učenica rekla slični naziv na svom rumunjskom/ romskom jeziku. Troje je reklo da životinje liječi doktor za životinje s time da je jedna učenica prvo govorila da životinje liječe pas i mačka, a kasnije se ispravila. Petero učenika je reklo da ne zna, a ostalih troje učenika je pokušalo dati neke odgovore poput: pas, vezrice (na rumunjskom / romskom jeziku neka riječ) i ravnatelj.

Ispitanica 3: *Na vetenariju (veterinar).*

Ispitanica 5: *Tigar. Tata mi nije rekao da ga odvozi (psa), ali nije mi rekao kako se zove.*

Ispitanica 7: *Psa i mačka, doktorica za životinje.*

Ispitanica 10: *Pas, vezrice.*

Ispitanik 11: *Ravnatelj.*

12. Tko liječi zube?

Jedanaestero učenika od dvanaestero je znalo da zube liječi zubar, a jedna učenica je cijelo vrijeme ponavljala da zube liječi zube ili zub, odnosno nije znala kako se zove osoba koja liječi zube.

Ispitanica 5: *Zube, zub.*

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Desetero učenika od dvanaestero je navelo da ne zna u kojoj ustanovi radi liječnik. Jedna učenica je navela neku ustanovu žutarna na svom jeziku, a jedna učenica je rekla da liječnik radi kod doktorice u zgradi. Može se vidjeti da ne razumije pitanje koje je postavljeno.

Ispitanica 1: *Žutarna u Varaždinu.*

Ispitanica 7: *Doktorica, zgrada.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Desetero učenika od dvanaestero je reklo da ne zna i da nisu bili na kolodvoru. Dvije učenice su pokušale dati neke odgovore poput: Čakovec, lunapark, na nogometu. Učenici nisu razumjeli pojam kolodvor.

Ispitanica 5: *Bila sam u Čakovcu, lunaparku. Ja sam sjedila i gledala što rade svi.*

Ispitanica 7: *Na nogometu.*

15. Što je kontejner?

Sedmero od dvanaestero učenika nije znalo što je kontejner. Troje učenika je reklo da je kontejner mjesto gdje odlažemo različito smeće i otpad. Jedan je naveo da je kontejner koš, a

jedna učenica je navela da je kontejner mjesto, odnosno jedan šator, kućica gdje su se oni testirali za vrijeme virusa COVID-19.

Ispitanica 2: *Kontejner je što učiteljica ima u razredu, zbilj (otpad).*

Ispitanica 3: *Kontejner je kada štap u nos, šator, štapić, testirala sam se s COVID-19.*

Ispitanik 4: *Koš.*

Ispitanica 5: *Kontejner je gdje stavimo smeće, papir, plastiku.*

Ispitanica 9: *Kontejner je gdje je smeće, gdje su plastike, limenke.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Sedmero od dvanaestero učenika je znalo da odlazimo kod frizera ili frizerke kada želimo ošišati kosu. Troje učenika je bilo na dobrom putu. Naime, jedna učenica je rekla nešto slično frizeru na svom jeziku, a druga učenica, tek što joj je treći put postavljeno pitanje odgovor je bio frizerka. Jedna učenica je nakon što joj je prvi put postavljeno pitanje rekla škare, a nakon što joj je ponovo postavljeno pitanje rekla je frizerka. Najvjerojatnije nije razumijela postavljeno pitanje. Dvoje učenika nije dalo niti jedan odgovor.

Ispitanica 1: *Friska.* (Na rumunjskom / romskom jeziku.)

Ispitanica 3: *Škare, frizerka.*

Ispitanica 9: *Mama, frizura, frizerka.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Samo jedan učenik je rekao da lijekove kupujemo u ljekarni. Dvoje učenika je reklo da lijekove kupujemo kod liječnice, četvero ih je reklo u trgovini, a ostalih petero učenika nije znalo odgovor.

Ispitanica 2: *Dućan.*

Ispitanica 7: *Kod doktorice.*

18. Gdje gledamo predstave?

Nitko nije dao odgovor da predstave gledamo u kulturnoj ustanovi kazalištu ili kinu. Naime, neki su bili blizu odgovoru pa su naveli ove odgovore: na televiziji, na izletu, u vrtiću, dvorani, školi, na slavlju, na filmu. Dvoje nije navelo ništa, odnosno rekli su da ne znaju. Jedan učenik je pokušao odgovoriti na svojem jeziku, ali ga autorica nije razumjela. Jedan je naveo kod frizera pa postoji mogućnost da nije razumio postavljeno pitanje.

Ispitanica 1: *Na Doru, kad je neko slavlje.*

Ispitanica 2: *Frizeru.*

Ispitanica 3: *U izletu, u vrtiću su glumili kao mačka i pas.*

Ispitanica 6: *U dvorani.*

Ispitanica 7: *Na televiziji.*

Ispitanica 8: *Na izletu, na nekoj predstavi, ali ne znam gdje.*

Ispitanica 10: *Čine.* (Rekla je nešto slično tome, na svom rumunjskom jeziku, bajaškom.)

Ispitanik 11: *Na filmu.*

Ispitanik 12: *U školi.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Niti jedan učenik nije znao navesti kulturnu ustanovu muzej. Neki su pokušali i naveli su da stare vrijedne predmete možemo vidjeti gdje su knjige, odnosno u knjižnici; u trgovini, na televiziji i kod policije. Ostalih osmero učenika nije odgovorilo ništa, odnosno odgovorili su da ne znaju. Neki učenici vjerojatno nisu razumjeli postavljeno pitanje.

Ispitanica 5: *Kada idemo u dućan onda možemo vidjeti predmete.*

Ispitanica 7: *Na televiziji.*

Ispitanica 9: *Gdje je policija.*

Ispitanik 11: *Knjige, knjižnica.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Petero učenika je reklo da je telefonski broj 193 od policije, a drugih petero učenika je reklo da je broj od hitne. Jedan učenik je znao da je to broj od vatrogasaca, dok jedan učenik nije znao.

Intervju s učenicima 3.b. OŠ Kuršanec

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Učenici imaju jako puno članova obitelji od 5 do 15 članova obitelji. Učenici su nabrajali mamu, tatu, braću i sestre te su neki nabrajali i djeda i baku te bratiće, sestrične, ujake i stričeve. Puno je učenika nabrajalo imena svoje braće i sestra, a neki su naveli imena i prezimena svojih roditelja. Jedna učenica je sebe navela kao sestru, odnosno rekla je imam četiri sestre, a u to je ubrojila i sebe samu.

Ispitanica 3: *Imam četiri sestre (Karolina, Adrijana, Đurđica i ja), jedan brat Karlo, tata Mlinar i mama Đurđica.*

Ispitanik 4: *Baka, deda, mama, tata, brat, sestra, ujak, stric, bratić i sestrična.*

Ispitanica 8: *Moja mama se zove Anđela Ignjac, Slobodan Ignjac, Smiljana, Jasmin, Petra, Marina, Sanela, Doria, Tamara, Romeo i ja.*

Ispitanik 9: *Mama, Josip (tata), moja sestra Tina, Sandra, Sirena, Simon, Jadranka, Slavko, Emir i Dino, rođakinja Brca, Beto, Marci, Tino i Benjamin (bratići).*

Ispitanica 11: *Mama, tata, brat, sestra i ja.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Najčešće kućanske poslove i obveze koje učenici obavljaju u svojoj obitelji su: pomoć mami oko cijepanja drva, pospremanje za sobom nakon jela, čišćenje kuće, pranje posuđa, pranje i spremanje odjeće za sebe i svoju braću i sestre, briga o mlađoj braći i sestrama, učenje matematike, crtanje u školi i slične stvari.

Ispitanik 1: *Pomažem mami za drva da cijepam drva, spremam dok jedem, učim matematiku, učim crtati, sve što mi je lijepo ja uradim.*

Ispitanica 3: *Brinem se za svoju sestru da ju neko ne čupa, kad tuče Adrijanu onda i ja tučem. Moj brat se brine za mene. Karolina me tuče pa se brat brine za mene. Mami pomagem da čistim, perem pod, perem suđe. Adrijani trebam nositi odjeću i ponekad i perem odjeću. I Karlu ja perem i pospremam odjeću u njegovom ormariću.*

Ispitanik 6: *Malo operem suđe, čistim kuću, školska obveza da se malo tučem.*

Ispitanica 7: *Radim redove u kući, ja mami pomažem, ona meni, čistim u kući, poslije se igram vani s djecom, farbanje u razredu.*

Ispitanica 8: *Držim dijete, a mama čisti, kuha, moja obveza je matematika, učiti i pisati.*

Ispitanik 10: *Mami pomažem, perem suđe, čistim, kad mi tata kaže da idem u dućan ja idem i kad mi brat kaže da im dodam letve za krov. Nema nikakvih obveza za mene. Školskih obveza imamo puno, puno zadaće.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Samo dvoje učenika spava samo u sobi, dok ostali spavaju s braćom ili sestrama po dvoje ili troje ili četvero u sobi. Jedna učenica je navela da spava s bakom u sobi.

Ispitanik 6: *Ja, Dino i David.*

Ispitanica 7: *Ja i baka.*

Ispitanik 9: *Sam.*

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Najčešći kućanski aparati koje su učenici naveli da koriste u kuhinji su: hladnjak, škrinja, peć, aparat za kavu, pećnica, perilica suđa. Neki učenici nisu razumjeli pojam aparat pa su navodili različite stvari poput: plin, kuhinja, suđe, napa, sudoper, tanjur, ormarić, police. Učenici su znali jako malo kućanskih aparata te su im morala biti postavljena dodatna potpitanja, no neki niti tada nisu znali.

Ispitanik 2: *Plin, na kuhinji, piletine u škrinjici.*

Ispitanica 3: *Frižider, aparat za pečenje jaja (višiče na romski – pećnica).*

Ispitanik 4: *Suđe, plin, peć, šivider (frižider, hladnjak), mapa.*

Ispitanica 7: *Plin, tanjur, svrižider (frižider, hladnjak).*

Ispitanik 10: *Mapa, sudoper, kuhinja, ormarić, perilica, peć, frižider.*

Ispitanica 11: *Plin, frižider, pećnica, višiče (stavimo posude, tanjуре, na zidovima se nalazi – police).*

5. Tko sve radi u školi?

Najčešća zanimanja koja rade u školi su: učiteljica, učitelj, kuharice, ravnateljica, logopedinja, čistačice, pedagoginja. Neki učenici su navodili da u školi rade djeca. Mnogo učenika je uz zanimanje navelo i ime osobe.

Ispitanik 1: *Moja učiteljica, ravnateljica, učiteljica Jasminka, učiteljica Biserka, kuharice.*

Ispitanik 2: *Naša učiteljica Svjetlana, Jasminka Poljanec, kuharice, Goga čistačica.*

Ispitanik 6: *Učiteljica Svetlana, učiteljica Biserka, učiteljica Jajna, učiteljica Vlatka, Daria to je ravnateljica, učitelj Tomislav, Mario, učiteljica Zvonka, učiteljica Ivana pedagoginja.*

Ispitanica 8: *Učiteljice, mi deca, kuharice.*

Ispitanik 9: *Učiteljica, kuharice i Goga koja pazi da se ne tuku (pedagoginja).*

6. Tko radi u restoranu?

Četvero učenika je znalo da u restoranu rade kuhar i konobar, troje učenika je znalo samo za kuhara ili kuharicu, a ostalih četvero učenika nije znalo.

Ispitanik 9: *Naša susjeda Dijana, ona radi u restoranu, kuha. Ona je kuharica.*

Ispitanik 10: *Radi puno čovjeka, spremaju hranu kuhari, a piće donosi konobar.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Učenici su najčešće nabrajali da se na tržnici prodaje različito voće i povrće poput: krumpira, mrkva, jabuka, šljiva, banana, trešnja, jabuka, brokula, jagoda, naranča, malina, peršina. Neki su rekli da se na tržnici može naći i riba, šaran, meso. Neki učenici su zamijenili tržnicu s trgovinom s mješovitom robom i pekarom pa su navodili: žvakaće, čips, smok, sok, sendvič, bilježnice (trgovina s mješovitom robom); kruh, klipići, kroasani (pekara). Jedna učenica je pitala što je to tržnica, a druga je rekla da ne zna i da nije bila na tržnici.

Ispitanik 2: *Kruh, ribe, krumpiri, luk, nekad žvakaće, čips, smoki, sok, neki sendvič, bilježnice, bilježnice za čitanje, kroasane, klipiće.*

Ispitanik 4: *Voće i povrće, sok, čokolade, sve.*

Ispitanik 6: *Meso, jabuke, povrće, slatko nešto.*

Ispitanica 8: *Što je to?*

Ispitanik 10: *Naranče, banane, peršin, mrkve, šaran, limun, riba, breskva, jagoda, malina.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Na pitanje gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige odgovori su bili podijeljeni. Šestero učenika je reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini, a četvero učenika je reklo da posuđuju i kupuju u knjižnici. Jedan učenik je rekao da kupuje knjige u knjižnici, a posuđuju u školskoj knjižnici.

Ispitanik 10: *Kupuju se u knjižnici, a posuđuju u školskoj knjižnici.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće divlje životinje koje su učenici nabrajali, a da žive u Hrvatskoj su: riječni rak, punoglavci, jastreb, žabe, lisica, srna, divlji zec, vuk, jelen, golubi, ptice, lastavice, leptir, bumbar, divlja svinja, zmija, medvjed, ris, kuna, muha, skakavci, gušteri. Učenici su nabrojili mnogo točnih raznovrsnih divljih životinja koje žive u Hrvatskoj, no bilo je i nekih koje se ne nalaze u Hrvatskoj. Neke od životinja koje su naveli su: noj, klokan, lav, divlja mačka. Naveli su i neke životinje koje ne pripadaju divljim životinjama, već domaćim poput: psa, mačke. Neki učenici su mi rekli da pod divlja mačka misle na domaće mačke koje se slobodno šecu po prirodi.

Ispitanik 1: *Ris, riječni rak, punoglavci, jastreb, žabe, lisica, zec, srna.*

Ispitanik 4: *Pas, lisica, ptice, lastavice, mačka, leptir, bumbar.*

Ispitanik 6: *Noj- ne noj ne živi ovdje, lisica, nervozan pas koji je samo u boksu, divlje prase, riba sa zubima.*

Ispitanica 8: *Zmija, žabe, lisice, pas živi u šumi.*

Ispitanik 9: *Medvjedi, lisice, kuna, zmija, skakavci, gušteri.*

Ispitanik 10: *Medvjed, klokani, lav, lisica, muha, ptice.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Najčešće životinje koje su učenici nabrajali da žive na selu su: pas, mačka, ribe, zec, krave, svinje, kokoši, konje, ovce, koze, bikove, piliće, ovce, janje, patke. Jedan učenik nije znao. Učenici poznaju životinje koje ljudi uzgajaju na selu, jedino su neki malo drugačije nazivali kokošinac (kokoš) i birke (bikove).

Ispitanik 2: *Pas, mačka, ribe, može haski.*

Ispitanik 6: *Krava, konj, ovce, koze, birke (bik), pas čuvar za ovce, pilići.*

Ispitanik 9: *Krave, perad, kokoši, svinje, ovce, janje.*

Ispitanik 10: *Kokošinci ili kokoši, svinje, ovce, krava, koza.*

11. Tko liječi životinje?

Osmero učenika od jedanaestero je znalo da se osoba koja liječi životinje zove veterinar. Dvoje je reklo da životinje liječi doktor, dok je jedan još nadodao specijalist za životinje. Jedna učenica je nešto spomenula električar. Možda je mislila na domara ili nije razumjela postavljeno pitanje.

Ispitanica 3: *Kod doktora.*

Ispitanica 8: *Električar.*

Ispitanik 9: *Specijalist za životinje, doktor.*

12. Tko liječi zube?

Svih jedanaestero učenika je znalo da osoba koja liječi zube zove zubar.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Šestero učenika od jedanaestero je znalo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica. Jedan učenik je rekao da se ustanova u kojoj radi liječnik zove hitna služba. Jedan učenik je rekao da liječnik radi u svojoj sobi. Dvoje učenika nije znalo.

Ispitanik 2: *Radi u njegovoj sobi.*

Ispitanik 5: *Hitna služba.*

Ispitanik 9: *Čakovec, bolnica.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Šestero učenika od jedanaestero je reklo da ne zna što je kolodvor i da nije bilo na njemu. Neki učenici nisu razumjeli pitanje pa su se nadovezali na pitanje sa životinjama, a neki su se nadovezali na pitanje prije koje glasi: *kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik.*

Ispitanik 1: *Bio sam. Životinja je bilo puno. U zoološkom vrtu sam bio.*

Ispitanica 3: *Kada sam bila mala sam vidjela igračke kod doktora.*

Ispitanik 4: *U Varaždinu, bila je bolnica, liječnici, sobe.*

Ispitanik 6: *Ne znam što je to.*

Ispitanik 9: *Kod zubara. Što to znači?*

Ispitanik 10: *U Čakovcu. Puno zgrada, bolnice za zube i u Varaždinu.*

15. Što je kontejner?

Sedmero učenika od jedanaestero je reklo da je kontejner mjesto gdje se baca različito smeće: plastika, papir. Jedan učenik je rekao da je kontejner radijator, jedna učenica je rekla da je to neka kućica u kojoj se nalazi tuš kabina, vatra, dok je jedna rekla da se tamo igraju. Jedan učenik je rekao da ne zna.

Ispitanik 2: *Kontejner je radijator.*

Ispitanica 3: *Ono gdje se igramo.*

Ispitanik 4: *Smeće gdje se stavi papiri, plastika.*

Ispitanica 8: *Kao kućica, unutra je tuš kabina, za napraviti vatru i drva.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Svih jedanaestero učenika je reklo da odlaze kod frizera kada žele ošišati kosu. Neki su odmah rekli traženi odgovor, a neki učenici su govorili imena frizera ili odlazak na frizuru kod mame, sestre, prijateljice.

Ispitanica 3: *Ponekad mami, sestri, prijateljici. Zanimanje joj je frizure. One su frizerke.*

Ispitanik 6: *Idem Davoru i Srđanu. Oni su frizeri.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Sedmero učenika od jedanaestero je znalo da lijekove kupujemo u ljekarni. Dvoje učenika je reklo da lijekove kupujemo u bolnici, a ostalo dvoje je reklo kod liječnika.

Ispitanik 1: *U bolnici.*

Ispitanik 2: *Kod liječnika, u Varaždinu.*

Ispitanik 3: *Gdje je doktor, ali je tamo. Kod liječnika.*

18. Gdje gledamo predstave?

Samo dvoje učenika je znalo da predstave gledamo u kulturnoj ustanovi kazalište. Četvero učenika je reklo da predstave gledamo u kinu. Jedan učenik je rekao da predstave možemo gledati i u cirkusu. Jedan učenik je naveo da predstave gledamo na kolodvoru, a drugi je naveo mjesto gledamo predstave (Varaždin i Čakovec). Ostalo dvoje učenika nije znalo.

Ispitanica 3: *Išla sam ja, išla sam kod doktora pa malo ravno. U Varaždinu, Čakovcu.*

Ispitanik 4: *U cirkusu.*

Ispitanik 9: *Na kolodvoru.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Samo troje učenika je znalo da stare vrijedne predmete možemo vidjeti u kulturnoj ustanovi muzej. Dvoje učenika je odgovorilo da stare vrijedne predmete, odnosno knjige možemo vidjeti u knjižnici. Jedna učenica je rekla da stare vrijedne predmete možemo vidjeti u kinu, a jedna je rekla da možemo vidjeti u velikim dućanima. Jedan učenik je naveo radijator kao staru vrijednu stvar i rekao da ga možemo vidjeti po školi i doma, a jedna učenica je rekla da stare vrijedne predmete također možemo vidjeti tu u školi i u Kuršancu (doma). A dvoje učenika je reklo da ne zna.

Ispitanik 1: *Stare knjige možemo vidjeti u knjižnici.*

Ispitanik 2: *Radijator može biti stari. Možemo ih vidjeti po školi, doma.*

Ispitanica 7: *U velikim dućanima gdje se kupuju(kupuju) stvari.*

Ispitanica 8: *Pa tu i u Kuršancu.*

Ispitanica 11: *U kinu.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Šestero učenika je znalo da je telefonski broj 193 broj od vatrogasaca. Troje učenika je reklo da je broj od policije, a dvoje da je od hitne pomoći.

Intervju s učenicima, I.a., OŠ Macinec

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Broj članova obitelji u ovom razredu kreće se od 5 do 10 članova obitelji. Članovi koje su učenici nabrajali su: mama, tata, braća i sestre te su neki naveli i baku i djeda. Zanimljivo je da učenici svoju mamu i tatu te braću i sestre zovu imenom.

Ispitanica 2: *Dubravka (mama), Radovan (tata), Samanta, Tina, Simona, Monika, ja, Lorena, Josip i Marina.*

Ispitanica 7: *Baka, deda, mama, tata, tri sestre i ja.*

Ispitanik 8: *Mama, tata, sestra, brat i ja.*

Ispitanik 9: *Mama, tata, ja, Mato, Patricija, Ivkica, Simon, Mirando, Tijana, Josip.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljáš u svojoj obitelji?

Najčešće kućanske poslove i obveze koje učenici obavljaju u svojoj obitelji su: pranje posuđa, metenje kuće, čišćenje poda, čišćenje sobe, stola, slaganje kreveta, nošenje drva u kuću, igranje vani, pisanje domaće zadaće, pomoć oko slaganja ručka, briga i čuvanje mlađe sestre ili brata, odlazak u dućan. Jedan učenik je naveo da su njegove obveze da se ujutro probudi i ide u školu, da se igra te da se ne tuče. U kućanskim poslovima koje su učenici navodili vidi se da kod njih ne postoje muško - ženski poslovi.

Ispitanik 3: *Pometem kuće, donesem drve, pravim zadaću i idem van se igrat.*

Ispitanica 4: *Pomažem da pometem kuću, donesem čizme vani, jedem, napravim zadaću i idem u školu.*

Ispitanik 6: *Da pomagamo, da kada ujutro imamo školu da se budimo, da se igramo, da se ne tučemo.*

Ispitanik 9: *Obaveza mi je da napravim zadaću.*

Ispitanik 10: *Tati pomažem slagati ručak, a mami pomažem da otiđem u dućan.*

Ispitanica 14: *Pomažem tati kada on nešto reče ja idem, radim red u kući.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Kod ovih učenika možemo vidjeti da nitko ne spava sam, već spavaju sa svojom braćom i sestrama po dvoje, troje, četvero ili petero u sobi.

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Najčešće kućanske aparate u kuhinji koje su učenici znali su: hladnjak, kuhalo, peć, zamrzivač, pećnica. Velika većina učenika je navodila neke druge stvari u kuhinji, ali to nisu bili kućanski aparati poput: lonac, stol, stolac, plin, tanjuri, žlice, nož, polica, čaše. Neki učenici očitito nisu shvatili postavljeno pitanje pa su počeli nabrajati radnje koje rade u kuhinji: jedenje, ispijanje kave, izrada ručka i slične stvari. Učenicima su bila potrebna dodatna potpitanja da razumiju postavljeno pitanje: npr. *U koji aparat spremate hranu? Na kojem ili u kojem aparatu pečete?* Troje učenika nije znalo nabrojati niti jedan kućanski aparat. Jedan učenik je počeo odgovarati na pitanje govoreći brojeve. Razlog tomu je što vjerojatno nije razumio postavljeno pitanje pa se nadovezao na prijašnje pitanje u kojem je govorio koliko ih spava u istoj sobi.

Ispitanik 3: *Lonac, stol, hladnjak, ono gdje stavimo kavu, vodu (kuhalo).*

Ispitanica 5: *Svrižider (hladnjak, frižider), stolac, škrinje, ono što kuvamo – peća(pećnica).*

Ispitanik 6: *Za jelo, da jedemo, da pimo kavu, da napravimo ručak, peć, hladnjak, višiče za lonce gdje stavimo, tanjure (polica), plin.*

Ispitanik 9: *Tanjuri, žlice, hladnjak, na kuhinji, peć.*

Ispitanik 10: *Jedan, dva, spremamo hranu u škrinjicu, pećnica.*

Ispitanik 12: *Žlice, nož, svrižider (hladnjak, frižider), lonac.*

5. Tko sve radi u školi?

Najčešće osobe koje su učenici nabrajali da rade u školi su: učiteljica, učitelji, kuharica, ravnateljica, pedagoginja Ela, defektologinja Simona, čistačica, pomagači. Što se tiče defektologinje Simone, učenici nisu poznavali točan naziv njezine struke, već su opisivali da kod nje idu kada je netko zločest ili bezobrazan. Isto tako za pedagoginju Elu je jedan učenik rekao da kada kod nje naprave zadaću dobe peticu. Za pedagoginju Elu također, nisu znali koja je njezina struka. Zanimljivo je da su neki učenici prvo počeli spominjati da oni i njihova braća i sestre, stric, mama, tata rade u školi. Također, je zanimljivo primijetiti da knjižničarku zovu *knjižnica* te da su učitelje iz vjeronauka, njemačkog nazivali *učiteljica njemačka, učiteljica vjeronauk*. Jedna učenica je počela prvo nabrajati radnje koje se rade školi, a ne osobe.

Ispitanik 1: *Ja, David. Svi radimo. Ela (pedagoginja), učiteljica Kristina.*

Ispitanica 2: *Simona (sestra), učiteljice.*

Ispitanik 3: *Učiteljica, Simona (kada je dijete bezobrazno ide gore), učitelj Branko, kada napravimo zadaću daje peticu (gospođa Ela – pedagoginja).*

Ispitanica 4: *Kuha, učimo, učiteljice, kuhari, ravnateljice, učitelji, pomagači.*

Ispitanica 5: *Učiteljica, ravnateljica, knjižnica.*

Ispitanik 6: *Moja sestra, Viktorija, Paulina, moj brat, moja sestra radi na praksi za trgovca, učiteljice, ravnateljice, pedagoginje, učitelji.*

Ispitanica 7: *Ja, moja sestra i stric nešto piše, učiteljica.*

Ispitanik 10: *Emil, David, Miranda, Leona (troje braće, sestra), učiteljica, učiteljica njemačka, učiteljica vjeronauk.*

Ispitanik 12: *Kuharica, pomagač, Simona je kad je netko bezobrazan, ne dođe u školu, nema zadaću, onda ih ona pošalje u dom (defektolog).*

6. Tko radi u restoranu?

Osmero učenika je znalo da u restoranu radi kuhar, no za kuhara i konobara je znao samo jedan učenik. Četvero učenika je reklo da ne zna tko radi u restoranu. Zanimljivi su bili odgovori od nekoliko učenika, npr. čovjek, ljudi, pjevačica rade u restoranu te je jedan učenik naveo imena osoba koja donose piće u restoranu.

Ispitanik 1: *Kuhar, pjevačica i čistačica.*

Ispitanik 9: *Čovjek.*

Ispitanik 10: *Kuhari kuhaju, a piće donosi Dušan i Zora, piše koliko su i donese.*

Ispitanik 12: *Ljudi, kuhar.*

Ispitanica 14: *Kuharica, spremačica.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Zanimljivo je primijetiti da u ovom razredu je puno manje učenika odgovorilo da se na tržnici prodaje voće i povrće, a više je bilo odgovora poput: cipele, majice, hlače, meso, piletina, ribe, kupaće gaće, čarape, papuče, knjige. Neki učenici su zamjenili trgovinu s tržnicom pa su nabrajali ove stvari: čokolada, smoki, mlijeko, puding, čokoladno mlijeko, keksi, sok. Petero učenika je reklo da ne zna što se prodaje na tržnici, a jedan učenik je rekao da nije bio na tržnici, već samo u trgovini.

Ispitanik 1: *Knjige da čitamo.*

Ispitanica 4: *Jabuke, mrkve, salatu, piletine, jagode, banane, kruške i šljive.*

Ispitanica 5: *Čokolade, smoki, mlijeko, pudinge, čokoladno mlijeko i kekse.*

Ispitanik 6: *Nisam bio na tržnici samo u dućanima.*

Ispitanik 9: *Meso, krastavci, krumpiri, ribe, sol.*

Ispitanik 11: *Hlače, kupaće, cipele, čarape, patike, papuče.*

Ispitanik 12: *Jabuke, šljive, banane, kruške, sok.*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Samo je jedan učenik znao da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari. Petero učenika je reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini. Jedan učenik je rekao da se knjige kupuju i posuđuju u knjižnici, dok ih je dvoje reklo da zna da se knjige posuđuju u knjižnici, no da ne zna gdje se kupuju. Neki učenici su znali da se knjige kupuju u trgovini, ali su knjižnicu prozvali knjižničar ili knjižničarku. Jedan učenik je znao točan naziv knjižnice, no rekao je samo mjesto gdje se kupuju knjige, odnosno Čakovec. Jedan učenik je rekao da knjige stavimo na stol i onda se njome služimo, tako da vjerojatno nije razumio postavljeno pitanje.

Ispitanik 1: *Stavimo ju na stol i ona se služi.*

Ispitanik 3: *U kupovini se kupuju, a posuđuju u knjižničar.*

Ispitanik 7: *Knjižničarka, gdje se kupuju ne znam.*

Ispitanik 9: *Posuđuju se u knjižničarku i kupuju u knjižničarku.*

Ispitanik 12: *Posuđuju u knjižnici, a kupuju u Čakovcu.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće divlje životinje koje su učenici nabrajali da žive u Hrvatskoj su: svinja, lisica, konj, jeleni, zečevi, patke, medvjed, zmija, guske, vjeverica, lisica. Velika većina učenika je pomiješala domaće i divlje životinje te je nabrajala neke životinje koje ne žive u Hrvatskoj.

Neke domaće životinje ili životinje koje ljudi uzgajaju na selu, a učenici su stavili pod skupinu divljih životinja su: koza, kokoši, mačke, psi; patke, guske i svinje (možemo pronaći i u divljini, no ispred se nalazi pridjev *divlja*). A životinje koje su učenici nabrajali, ali ne žive u Hrvatskoj su: nosorog, lav, zebra, magarac, tigar, majmun. Jedna učenica je rekla da ne zna.

Ispitanik 1: *Maca, zeko, pesove, njemački ovčar, engleski ovčar, kokoši.*

Ispitanik 3: *Pas, svinja, lisica, divlji konj, magarac, koza, lav, zebra.*

Ispitanica 4: *Pas, majmuni, mačka, kokoši, patke.*

Ispitanica 5: *Kokoš, pas, mačke.*

Ispitanik 6: *Jeleni, zekovi, divlji psi.*

Ispitanik 10: *Nosorog, lavić, tiger, medvjed.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Najčešće životinje koje su učenici nabrajali da ljudi uzgajaju na selu su: pas, mačka, zec, kokoš, konj, ptice. U ovom pitanju su neki učenici pomiješali domaće i divlje životinje pa su pod domaću životinju navodili: medvjeda, tigra (kojeg nema u Hrvatskoj) te miša kojeg ljudi ne uzgajaju na selu i ne pripada domaćoj životinji. Jedna učenica nije znala.

Ispitanik 3: *Pas, zeko, medvjed, konj.*

Ispitanik 6: *Konji, psi, mačke, ukrasni miš.*

Ispitanik 10: *Ptičice, pas, mačka.*

Ispitanik 11: *Mačka, pas, tigar.*

Ispitanica 14: *Pas i mačka.*

11. Tko liječi životinje?

Osmero učenika od jedanaestero je znalo da životinje liječi veterinar. Dvije učenice su rekle da životinje liječi doktor za životinje, dok je šestero učenika reklo da životinje liječi životinja (konj, mačka, pas Rexi, tigar). Najvjerojatnije nisu razumjeli postavljeno pitanje. Kada im je ponovo postavljeno neko potpitanje neki su uspjeli doći do imena osobe ili zanimanja veterinar. Mnogo učenika u ovom razredu je odgovorilo da se osoba koja liječi životinje zove veterinar kada im je bilo postavljeno dodatno potpitanje: *Kome vodiš svog psa ili mačku kada je bolesna?* Jedan učenik je rekao da ne zna.

Ispitanik 1: *Konj, Renato.*

Ispitanica 2: *Konj.*

Ispitanik 3: *Mačka. Idemo na vertnari, doktoru.*

Ispitanica 5: *Doktor za pasove, mačke.*

Ispitanica 7: *Doktor za životinje.*

Ispitanik 8: *Pas Rexi. Kod veterinara.*

Ispitanik 10: *Pas Rex.*

Ispitanik 11: *Tigar, veterinari.*

12. Tko liječi zube?

Svih četrnaestero učenika je znalo da se osoba koja liječi zube zove zubar ili zubarka.

Ispitanik 1: *Zubarica.*

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Samo troje učenika je znalo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica. Troje učenika je reklo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove ljekarna. Jedna učenica je na postavljeno pitanje kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik odgovorila kod doktora, a drugi učenik mi je odgovorio doktorica i kralj. Nisu razumjeli pojam ustanova te su govorili osobe doktor, doktorica, kralj. Jedna učenica je odgovorila kuhar te kada joj bilo ponovo postavljeno isto pitanje, učenica je rekla da je čula pitanje: *Tko kuha?*. Nakon ponovno postavljenog pitanja odgovorila je velika zgrada, no rekla je da ne zna kako se zove i da nije bila tamo. Jedan učenik je odgovorio *grad* te bi si mogli postaviti pitanje što je on razumio kao pitanje. Dvoje je reklo da ne zna, iako više učenika nije znalo odgovor.

Ispitanica 2: *Kod doktora.*

Ispitanik 3: *Doktorica, kralj.*

Ispitanica 5: *Kuhar, aha to? (Razumjela: tko kuha?), ona velika zgrada. Ne znam, nisam bila tamo.*

Ispitanik 9: *Grad, ne znam.*

Ispitanik 12: *U Čakovcu.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Svih četrnaestero učenika nije znalo pojam kolodvor pa prema tome nisu znali navesti na kojem su kolodvoru bili. Neki učenici su pokušali dati točan odgovor, no jedan je povezo kolodvor sa životinjama, a drugi je povezo s pitanjem prije: *Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?*

Ispitanik 1: *Što? Ne znam što je to.*

Ispitanica 5: *Tamo možemo vidjeti životinje.*

Ispitanik 6: *Samo u bolnici i kod zubaru. Samo moja sestra je išla, ali ne znam što je tamo.*

15. Što je kontejner?

Troje učenika je znalo da je kontejner mjesto gdje bacamo smeće. Četvero učenika je reklo da ne zna. Ostali učenici su rekli da kontejner ima svako naselje te da tamo dobivaju različite pakete s potrepštinama i namirnicama te da se oni tamo odlaze igrati, pisati zadaću i da se tamo uče.

Ispitanik 1: *Kontejner ima svako naselje. Unutra stavimo igračke, pakete. Dođemo s osobnom i onda daje pakete.*

Ispitanica 2: *Da se igramo i da se učimo tamo.*

Ispitanik 3: *Mame, tate, djece donese paket. Daju paket s mlijekom, kavom, brašnom, ono što stavimo u kavu.*

Ispitanica 4: *Di se baci hrana, kosti, prljave gaće, cipele strgane.*

Ispitanik 6: *Kontejner de su stol i stolice i knjige, ako ne možemo dati da sjednemo. U kontejner stavljamo smeće.*

Ispitanik 12: *Kada se podijeli poklone onda idemo u kontejner da se igramo.*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Trinaestero učenika od četrnaestero je znalo da se osoba koja šiša kosu zove frizerka. Jedan učenik je rekao da ga šiša mama i osoba po imenu Nataša, no nije znao navesti ime njezina zanimanja.

Ispitanica 4: *Mamu, osoba koja šiša kosu zove se frizerka.*

Ispitanik 11: *Idemo u školi, mami. Osoba koja šiša zove se Nataša.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Osmero učenika od četrnaestero je znalo da lijekove kupujemo u ljekarni. Troje učenika je reklo da lijekove kupujemo u trgovini te je troje učenika nije znalo.

18. Gdje gledamo predstave?

Jedan učenik je rekao da predstave gledamo u kinu, jedan je rekao da predstave gledamo na televiziji i vani. Šestero učenika je reklo da predstave gledamo u školi, te je ostalih šestero učenika reklo da ne zna.

Ispitanik 1: *Kad smo vani onda netko napravi predstavu i na televiziji.*

Ispitanik 3: *U školi.*

Ispitanik 6: *Kino.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Nitko od četrnaestero učenika nije znalo da se ustanova u kojoj možemo vidjeti stare vrijedne predmete zove muzej. Desetero učenika je reklo da ne zna, dok je ostalih četvero učenika dalo ove odgovore: vani, na cesti, u Čakovcu, u nekoj kući koja je ostavljena. Moguće je da su učenici te odgovore dali jer su čuli riječ stari predmeti i njih je to asocijalo na željezne predmete koji oni preprodaju i dobivaju novce za to.

Ispitanik 1: *Vani.*

Ispitanica 5: *Na cesti.*

Ispitanik 6: *U Čakovcu.*

Ispitanik 12: *U nekoj kući koja je ostavljena.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Devetero od četrnaestero učenika je znalo da je telefonski broj 193 od vatrogasaca, dvoje učenika je reklo da je broj od hitne pomoći, dvoje je reklo da je od policije, dok je jedan učenik rekao da ne zna.

Intervju s učenicima 3.a, OŠ Macinec

1. Nabroji članove svoje obitelji.

Broj članova u ovom razredu broji od 5 do 13 članova obitelji. Članove obitelji koje su učenici nabrajali bili su: mama, tata, braća i sestre te kod nekih djed i baka. Zanimljivo je da puno učenika je nabrajalo svoje članove obitelji uz pomoć njihovih imena pa čak su govorili i imena roditelja, a ne samo od braće i sestra.

Ispitanica 1: *Mama, tata (Radovan, Dubravka), Monika, Simona, Samanta, Tina, Marina, Josipa, brat Josip i ja Lorena.*

Ispitanica 3: *Jasmin, Elvis, Patrik, Lucija, Želimir, Natalija, Renata, Jasna, mama i tata (Zlatko i Ljubica) i ja.*

Ispitanica 4: *Mama, tata, brat, još jedan brat, sestra i baka i ja.*

Ispitanica 6: *Ema, Jadranka, Božica, Višnja, ja, Rajko, Krešo, Ivan, Marko, Dario i Edisa, Radovan i Gordana (roditelji).*

Ispitanik 9: *Mama, tata, brat i sestra i ja.*

2. Koje sve kućanske poslove i obveze obavljaš u svojoj obitelji?

Najčešće kućanski poslovi koje učenici obavljaju u svojoj obitelji su: metenje kuće, pranje posuđa, čišćenje kuće, usisavanje, donošenje drva, briga o mlađoj sestri ili bratu, čišćenje

dvorišta, pospremanje kreveta, igračkaka, igranje vani s braćom i sestrama, šetnja, pisanje zadaće.

Ispitanica 2: *Perem suđe, metlam, slušam mamu kad mi kaže da nešto radim.*

Ispitanica 3: *Čistim kuću, operem suđe, pomažem mami i baki što treba.*

Ispitanik 5: *Donesem drva, pazim sestru, radim zadaću.*

Ispitanica 6: *Ja rečem mojoj sestri da se igramo, idemo u šetnju i ja napravim samo reda po kući i vani (čisti) i metlam po kući.*

Ispitanik 7: *Da metam, perem suđe, da čistim, da čistim dvorište.*

Ispitanik 10: *Pomažem baki, pomažem tati, tu i tam me zove deda pa mu pomognem.*

3. Koliko vas spava u istoj sobi?

Samo dvoje učenika od dvanaestero učenika je reklo da spava samo u sobi. Ostali učenici su rekli da spavaju po dvoje, troje, četvero ili petero u sobi. Spavaju sa svojom braćom i sestrom, dok je jedan učenik rekao da u jednoj sobi spavaju svih dvanaestero članova obitelji: mama, tata, braća i sestre i on.

4. Koji kućanski aparati se koriste u kuhinji?

Najčešći kućanski aparati za koje učenici znaju da su aparati i da se koriste u kuhinji su: peć, pećnica, kuhalo, mikser. Bilo je puno stvari koje su učenici navodili, no one nisu pripadale kućanskim aparatima poput: slavina za vodu, kuhinja, knjige, bilježnice, plin, sol, paprika, tabla na kojoj pečemo, sudoper, lonac. Troje učenika nije znalo nabrojati niti jedan kućanski aparat.

Ispitanica 1: *Peć na struju i na plin, pipu za vodu, kuhinju, kuhalo, lonac.*

Ispitanica 2: *Kuvnja (kuhinja), peć.*

Ispitanica 3: *Knjige, bilježnice i sve što nam treba za školu imamo. Mama peče na plin.*

Ispitanica 6: *Sol, paprika. Aparati: pise (okruglo, u njemu pečemo, lonac), pećnica.*

Ispitanik 7: *Peć, tabla na kojoj pečemo.*

Ispitanik 11: *Sudoper, imamo i na plin i na struju, peć na struji.*

5. Tko sve radi u školi?

Najčešća zanimanja koja su učenici nabrajali da rade u školi su: učiteljica, učitelj, ravnateljica, pedagoginja, pomagači, domari, kuharice, čistačice, učiteljica iz vjeronauka, učiteljica iz engleskog, učiteljica iz informatike. Zanimljivo je opaziti i napomenuti da su neki učenici počeli nabrajati sebe i svoju braću i sestre da rade u školi. Također, puno učenika je neke osobe znalo po imenu i što rade, recimo što radi pedagoginja Ela (razgovara s učenicima zbog čega je došlo do svađe, tučnjave) te defektologinja Simona (koja također razgovara s učenicima, ako su zločesti ili ne slušaju), ali nisu znali kako se zove njihovo zanimanje. Puno učenika je nabrajalo učiteljice samo po njihovim imenima bez učiteljica Ines, nego samo imenom Ines.

Ispitanica 1: *Ne radi u školi Monika. Radi u školi Josipa, Marina, Josip i ja i nitko drugi (brat i sestre). (Postavila sam dodatno potpitanje tko radi u školi od zanimanja, tko ih poučava.) Učiteljica Ines, učiteljica Anita, učiteljica Simona i učiteljica Dajana.*

Ispitanica 3: *Ines (moja učiteljica), Simona što na informatike, Dajana za vjeronauk, Anita za engleski, Simona (pozove unutra pa se svađa s njim).*

Ispitanik 5: *Pamela, ja i Lorena (sestre). Neka zanimanja: ravnateljica, učiteljice, učenici, gospođa Ela (ako se netko tuče on joj kaže zašto- pedagoginja).*

Ispitanica 6: *Moja sestra Ema (radi matematiku, ide u školu). Zanimanja, poučava nas učiteljica, ravnateljica, Zora i Danijel, Zora i Dušan za pomaganje (pomagači).*

6. Tko radi u restoranu?

Četvero učenika je znalo da u restoranu radi i kuhar i konobar, jedna učenica je znala samo za kuhara. Jedan učenik je rekao da radi jedan čovjek u restoranu, dok ostali šestero učenika je reklo da ne zna tko radi u restoranu.

Ispitanica 8: *Jedan čovjek radi.*

Ispitanik 11: *Šef restorana, kuhar i konobar.*

7. Što se prodaje na tržnici?

Najčešće stvari koje su učenici naveli da se prodaju na tržnici su: različito voće i povrće, odjeća. Troje učenika je zamijenilo trgovinu s mješovitom robom s tržnicom pa su navodili ove stvari: kruh, keksi, vegeta, sol, papar, ulje, sokovi, grašak, Ornel (omekšivač), voda, hrana. Četvero učenika nije bilo ili ne zna što se prodaje na tržnici.

Ispitanica 2: *Jabuke, salata, jagode, kruh.*

Ispitanica 4: *Voće, povrće, odjeća.*

Ispitanica 6: *Kruha, šekilše (keksi), vegeta, sol, papar, ulje, sokovi, grašak, Ornel.*

Ispitanik 7: *Hrana, voće, povrće, voda, sok, slatkiše*

8. Gdje se posuđuju, a gdje kupuju knjige?

Dvoje učenika je znalo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u knjižari. Četvero učenika je reklo da se knjige posuđuju u knjižnici, a kupuju u trgovini. Dvoje učenika je pak reklo da se knjige posuđuju i kupuju u knjižnici, dok je dvoje učenika znalo da se knjige posuđuju u knjižnici, no nije znalo gdje se kupuju knjige. Jedan učenik je knjižnicu nazvao književnici, ali nije znao gdje se kupuju knjige, dok je jedan učenik knjižaru nazvao knjižnava, ali je točno rekao i znao da se knjige posuđuju u knjižnici.

Ispitanik 10: *Posuđuju se u književnici, a ne znam gdje se kupuju.*

Ispitanik 11: *U knjižnavu se kupuju radne bilježnice, knjige, a posuđuju se kod prijatelja ili brata, a lektira u knjižnici.*

9. Koje divlje životinje žive u Hrvatskoj?

Najčešće točne divlje životinje koje su učenici nabrajali da žive u Hrvatskoj su: divlje svinje, konj, lisice, zec, vuk, jastreb, divlja patka, sova, zmija, orao, jež, medvjedi. Jedna učenica je pod divlje i pod domaće životinje nabrojala iste životinje: mačke, pse, kokoši, patke i piliće. Troje učenika je navelo životinje koje ne žive u Hrvatskoj poput: tigrova, žirafa, divljih mačka, morskih pasa. Jedan učenik je rekao da ne zna.

Ispitanica 1: *Mačka, pas, kokoš, pilići, patke.*

Ispitanica 6: *Prasek, divlja patka, divlja mačka, divlji tigeri, divlje žirafe.*

Ispitanik 7: *Zmija, divlja svinja, orao, lisica.*

Ispitanik 9: *Svinja, lisica, pas, jež.*

Ispitanik 10: *Medvjedi, zmije, orlovi, morski pas.*

10. Koje životinje ljudi uzgajaju na selu?

Najčešće životinje koje su učenici nabrojali da ljudi uzgajaju na selu su: patka, pas, mačka, kokoš, pilići, krave, koze, ovce, konje, ptice. Jedan učenik je naveo magarca, ali on nije domaća životinja, već divlja i ne živi u Hrvatskoj. Zanimljivo je da najčešće nabrajaju mačku i psa kao domaću životinju jer su najviše okruženi takvim životinjama.

Ispitanica 1: *Patka, pas, mačka, kokoš, mali pilići.*

Ispitanica 3: *Pas, mačke.*

Ispitanik 7: *Krava, kokoši, svinje, koze, ovce.*

Ispitanik 10: *Kokoši, konjeve, magarce, svinje, koze i krave.*

Ispitanik 11: *Domaće životinje: mačku, pasa, pice (piliće), kokoše i konja i patke.*

11. Tko liječi životinje?

Osmero učenika je znalo da se osoba koja liječi životinje zove veterinar. Dvije učenice su prvo navele životinju psa i mačku kao odgovor na pitanje. Jedna učenica je nakon ponovno postavljenog potpitanja odgovorila da se osoba koja liječi zube zove veterinar, dok je druga rekla da mačku vodi u ambulantu, dom zdravlja, a nije mi rekla zanimanje. Treća učenica je rekla da životinje liječi liječnik za životinje, a dvoje učenika nije znalo.

Ispitanica 3: *Pas, osoba koja liječi zube je veterinar.*

Ispitanica 6: *Mačka, mačku vodim u ambulantu, dom zdravlja i tamo gdje piše mačke za cijepljenje.*

Ispitanica 8: *Liječnik za životinje.*

12. Tko liječi zube?

Desetero učenika od dvanaestero je znalo da se osoba koja liječi zube zove zubar. Ostalo dvoje učenika nije znalo odgovor.

13. Kako se zove ustanova u kojoj radi liječnik?

Samo troje učenika od dvanaestero je znalo da se ustanova u kojoj radi liječnik zove bolnica. Jedna učenica je rekla da se ustanova u kojoj radi liječnik zove ambulanta, a zatim jeavela mjesto Čakovec, jedan učenik je naveo hitna pomoć, dok je još jedna učenicaavela samo mjesto Nedelišće gdje radi liječnik. Dvoje učenika jeavelo ljekarnicu, odnosno ljekarnu kao ustanovu u kojoj radi liječnik.

Ispitanica 1: *Nedelišće.*

Ispitanica 2: *Doktor, bolnica.*

Ispitanik 5: *Hitna pomoć.*

Ispitanica 6: *Ambulanta, Čakovec.*

Ispitanik 10: *Ljekarnica.*

14. Na kojem si kolodvoru bio?

Niti jedan od dvanaestero učenika nije znao pojam kolodvor pa prema tome niti navesti na kojem je kolodvoru bio. Jedna učenica je odgovorila da je bila na ambulanti.

Ispitanica 6: *Na ambulanti.*

15. Što je kontejner?

Samo četvero učenika od dvanaestero je reklo da je kontejner mjesto gdje bacamo različito smeće i otpad. Dvoje je reklo da ne zna. Ostali učenici su rekli da je kontejner mjesto u kojem se oni igraju, dobivaju različite pakete i poklone, razgovaraju s predsjednikom i družese s njima kad im dođe u selo. Neki suaveli da su u kontejneru provodili popis stanovništva.

Ispitanica 1: *To znam. Tamo se igramo, lutke imaju, stolove imaju. Igramo se u dva kontejnera. Jedan ima ploču, stolove i u grupi dolaze tamo.*

Ispitanica 2: *Kao kuća, bijela. Tamo se daju pokloni, na potpisu, neki čovjek te zove.*

Ispitanik 5: *Kontejner je gdje predsjednici ručaju ili što je bilo.*

Ispitanica 6: *Kad su predsjednik tu, kad nešto je idemo u kontejner i pričamo s predsjednikom i prijateljima. Predsjednik nas pusti unutra da se igramo.*

Ispitanik 7: *Gdje bacamo flaše, nešto održavamo tam.*

Ispitanik 9: *Gdje ispituju ljudi, koliko vas je, koji je kućni broj i slično (popis stanovništva).*

16. Kome odlaziš kada želiš ošišati kosu?

Jedanaestero učenika od dvanaestero je znalo da se osoba koja šiša kosu zove frizer ili frizerka. Jedna učenica je navela da odlazi kod svoje sestre Simone na frizuru, ali nije znala kako se zove njezino zanimanje. Još nekoliko učenika je reklo da odlaze kod mame na frizuru ili je navelo imena ljudi iz svog sela kod kojih odlaze na frizuru, no na kraju su znali reći i njihova zanimanja.

Ispitanica 1: *Kod moje sestre Simone. Ne znam koje je njezino zanimanje.*

Ispitanica 2: *Mami, frizerka.*

Ispitanica 6: *Frizure rade Nataša i Vesna. Frizerka.*

Ispitanik 9: *Romeo, zanimanje: šišanje, frizer.*

17. Gdje kupujemo lijekove?

Jedanaestero od dvanaestero učenika je znalo da se mjesto gdje kupujemo lijekove zove ljekarna. Jedan učenik je rekao da ne zna.

Ispitanica 2: *Prema bolnici, lijekove, ljekarnica.*

18. Gdje gledamo predstave?

Samo je jedna učenica od dvanaestero učenika znala da predstave gledamo u kazalištu. Četvero učenika je reklo da predstave gledamo u kinu, četvero je reklo da gledamo u školi, a jedan je rekao da predstave gledamo u cirkusu. Jedan učenik nije znao, a jedna učenica je navela da predstave gledamo u školi u zbornici.

Ispitanica 1: *U školi.*

Ispitanica 2: *Tamo u školi, u zbornici.*

Ispitanik 5: *U cirkusu.*

Ispitanik 7: *Kino.*

19. Gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete?

Sedmero učenika je znalo da se ustanova u kojoj možemo vidjeti stare vrijedne predmete zove muzej. Jedan učenik je rekao da stare vrijedne predmete možemo vidjeti na televiziji, a jedna učenica je rekla da možemo vidjeti u knjižnici i navela primjer knjige. Ostalih četvero učenika je reklo da ne zna.

Ispitanica 2: *Na televiziji.*

Ispitanica 8: *Možemo vidjeti u knjižnici neke knjige.*

20. Čiji je telefonski broj 193?

Četvero učenika je znalo da je telefonski broj 193 broj od vatrogasaca. Šestero učenika je reklo da je broj od policije, dok je dvoje je reklo da je broj od hitne.

8. RASPRAVA

Teorijski dio rada bavi se nazivljem i porijeklom, simbolima Roma (jezik, zastava, himna, obitelj). U teorijskom dijelu govori se i o stanju i položaju Roma u Republici Hrvatskoj te posebno položaj Roma u Međimurju. Govori se i o dokumentu Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine čiji je glavni cilj razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj do 2027. godine. U istraživačkom dijelu se proučava problematika poznavanja općih pojmova kod učenika većinskog stanovništva kao kontrolne skupine te posebno kod učenika Roma kao glavne skupine istraživanja. Istraživanje je provedeno na prethodno navedenim hipotezama:

H1: Kod učenika Roma očita je razlika u razumijevanju pojmova iz svakodnevnog života u odnosu na učenike većinskog stanovništva.

H2: Učenici Romi imat će problema u odgovaranju na pitanja zbog nepoznavanja hrvatskog standardnog jezika.

Prva hipoteza (*H1*) koja govori da je kod učenika Roma očita razlika u razumijevanju pojmova iz svakodnevnog života u odnosu na učenike većinskog stanovništva potvrdila se točnom. Učenicima Romima i učenicima većinskog stanovništva su postavljena ista pitanja, isti pojmovi iz svakodnevnog života. Provjeravalo se poznaju li učenici ove pojmove: član obitelji i nabrojati; kućanski poslovi i obaveze obitelji i nabrojati; pojam spavanje u istoj sobi; kućanski aparati u kuhinji i nabrojati; zanimanja u školi i nabrojati; zanimanja u restoranu i nabrojati; tržnica i što možemo kupiti tamo; mjesto gdje se posuđuju i kupuju knjige (knjižnica, knjižara); divlje životinje u Hrvatskoj i nabrojati; domaće životinje i nabrojati, osoba koja liječi životinje, odnosno zanimanje veterinar; osoba koja liječi zube, odnosno pojam zubar ili stomatolog; zdravstvena ustanova u kojoj radi liječnik, tj. bolnica, ambulanta, dom zdravlja, kolodvor i reći neki naziv kolodvora (autobusni, željeznički); kontejner, osoba koja šiša kosu, tj. zanimanje frizer; zdravstvena ustanova u kojoj se kupuju lijekovi, tj. ljekarna, kulturne ustanova u kojoj se gledaju predstave, promatraju stari vrijedni predmeti te telefonski broj 193 (vatrogasci). Ustanovilo se da velika većina učenika većinskog stanovništva je znala u velikoj većini navedene pojmove, no pojmove kolodvor i navesti neki naziv kolodvora je mali broj učenika znalo; kod navođenja stvari koje se mogu kupiti na tržnici mnogo učenika je nabrajalo voće i povrće, točnije prvi razredi su većinom nabrajali voće i povrće, dok su treći razredi znali navesti i neke druge stvari poput odjeće, obuće, igraćaka, cvijeća i slično. Pojam kod kojeg su učenici većinskog stanovništva imali problema je mjesto gdje se posuđuju i mjesto gdje se kupuju knjige. Naime, učenici su znali mjesto gdje se posuđuju knjige, tj. knjižnica, no za mjesto gdje se kupuju knjige su odgovarali trgovina, a ne knjižara.

Učenici Romi nisu znali sve navedene pojmove. Naime, velika većina učenika Roma nije znala pojmove: kolodvor, tržnica, kućanski aparat, mjesto gdje radi liječnik, tko liječi životinje,

kulturne ustanove (gdje gledamo predstavu, gdje možemo vidjeti stare vrijedne predmete). Pojam kolodvor učenicima Romima je bila strana te je mnogo učenika postavilo pitanje *što je to?*. Kod nabiranja divljih životinja, učenici su znali nabrojati neke najpoznatije životinje kao što su divlja svinja, vuk, medvjed, no mnogo učenika je govorilo životinje koje su vidjeli u zoološkom vrtu poput klokana, morskog psa, tigra, lava, magarca. Kada su nabrajali životinje koje žive na selu, nabrajali su životinje koje se nalaze u njihovoj okolini poput mačke i psa.

Druga hipoteza (*H2*) koja govori da će učenici Romi imati problema u odgovaranju na pitanja zbog nepoznavanja hrvatskog standardnog jezika uspostavila se točna. Autorica se s učenicima mogla sporazumijevati na hrvatskom jeziku bez pomoći romskog pomagača, no s nekim učenicima pretežno s prvim razredima sam imala problema. Naime, neki učenici nisu razumijeli pitanja koja su im bila postavljena pa mi je bilo potrebno postavljati dodatna podpitanja. Neki učenici nisu znali reći neke kućanske aparate na hrvatskom jeziku, već su govorili na romskom jeziku. Pojam kolodvor uopće nisu razumjeli što znači. Dokaz ne poznavanja hrvatskog jezika, odnosno ne razumijevanje pojmova na hrvatskom jeziku je ne poznavanje kulturnih ustanova u kojima se gledaju predstave i stare vrijedne stvari. Naime, neki od odgovora učenika su bili *smeće, doma, na televiziji u knjižnici*. Neki su vjerojatno samo razumijeli pojam stare stvari. Još jedan jako bitan pokazatelj ne poznavanja hrvatskog standardnog jezika i pojma tko liječi životinje jer su neki od odgovora bili *mačka, pas, lav*.

9. ZAKLJUČAK

Polaskom u osnovnu školu polazi se od činjenice da je dijete postiglo određeni stupanj psihofizičkog razvoja te da se nalazi na određenom stupnju jezičnog razvoja. U Sjevernoj Hrvatskoj i romska i hrvatska djeca imaju problema s izražavanjem i govorom. Romska djeca od rođenja uče romski jezik, a s hrvatskim standardnim jezikom se tek prvi put susreću u predškoli, tj. s navršениh 5 ili 6 godina (Bakić-Tomić, 2014). Ovim primjenjenim istraživanjem htjelo se istražiti kakvo je poznavanje pojmova iz svakodnevnog života kod učenika Roma u odnosu na učenike većinskog stanovništva te kakvo je njihovo poznavanje hrvatskog standardnog jezika. Rezultati su pokazali kako se učenici mogu sporazumijevati na hrvatskom jeziku, ali ne poznaju sve pojmove iz svakodnevnog života. O tom problemu nam govore i mnogo autori knjiga i istraživači: Romi se na hrvatskom jeziku mogu sporazumijevati, ali ne govore ga dobro što je veliki problem kod uključivanja djece u osnovne škole (Hrvatić, 2005). Danas u osnovnim školama u kojima su u velikom postotku učenici Romi, prema riječima ravnateljice Božene Dogša u OŠ Macinec, 79% učenika Roma, polaze u predškole u dnevnom trajanju od pet i pol sunčanih sati, no u nekim školama to nije dovoljno.

Poznato je da je romskoj djeci hrvatski jezik drugi strani jezik, kao što je nama engleski ili njemački u školama. Kada ne poznajemo dovoljno riječi na engleskom ili njemačkom jeziku, nećemo moći imati dobar temelj za čitanje različitih tekstova, lektire te pisanja različitih sastavaka, eseja, pjesama i sličnih stvari. Ako pak nismo naučili najčešće gramatičke strukture nećemo razumijeti rečenice iz udžbenika. Poznato nam je svima da mnogo nas koji smo učili engleski jezik ili njemački 4, 8 ili 12 godina svog školovanja razumijemo što izvorni govornici govore i možemo se donekle sporazumijeti, no i dalje ne razumijemo sve pojmove kod njihovog svakodnevnog života. Moramo shvatiti kako su romskoj djeci škola, učenici, a i njihova kultura, pojmovi iz svakodnevnog života nešto novo, nešto strano. Učenici istovremeno trebaju ovladati jezikom (govornim i pisanim), nastavnim gradivom iz svih predmeta propisanih školskim programom te pravilnim ponašanjem nove kulture (Bakić-Tomić, 2014). Od učenika koji do sada nisu upoznati s hrvatskim jezikom, iako se nalaze u Hrvatskoj postavljeni su visoki ciljevi koje oni teško savladavaju. Kako bi se obrazovanje Roma dovelo do više razine, potrebno je uključiti svu romsku djecu u predškolski odgoj, odnosno u vrtiće, čim ranije je moguće, što je većina općina i gradova u Međimurju počela raditi (Lapat, 2010). Time bi romska djeca stekla vještine koje su im potrebne za ulazak u osnovnoškolsko obrazovanje te bi puno prije naučili osnove hrvatskoga jezika. Prema Nacionalnom planu za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027, vidljiv je porast broja djece pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju i obrazovanju, no uključenost je i dalje niska u odnosu na opću populaciju. U osnovnoj školi OŠ Orehovica, knjižničarka Melanija Višnjčić, navela je kako njihova škola ne pušta učenike Rome da upišu u prvi razred, ako vide da ne razumiju u dovoljnoj mjeri hrvatski standardni jezik i bitne pojmove. Prema tome svu djecu bi trebalo uključiti u predškolski odgoj, obrazovati roditelje te omogućiti studentima, koji će tek postati učitelji, edukacije gdje će naučiti nešto o romskoj

kulturi, jeziku da mogu djeci pomoći u savladavanju prepreka u obrazovanju. Dok učiteljima koji su počeli raditi u razredu s učenicima Romima, pomoći također uz pomoć savjeta i edukacije starijih i iskusnijih učitelja kako bi se na kvalitetan način pomoglo djeci.

Reci mi i zaboravljam. Nauči me i sjećam se. Uključi me i učim.

Benjamin Franklin

Promjena je krajnji rezultat cijelog istinskog učenja.

Leo Buscaglia

10. LITERATURA

1. Bakić Tomić, Lj. (2014). Jednake mogućnosti-bolja integracija romske djece u obrazovni sustav Republike Hrvatske. Zagreb: *Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Media, culture and public relations*, 6(2015), 2.
2. Clébert, J. P. (1967). *Cigani.[Gypsies]*. Zagreb: Stvarnost.
3. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., Kuterovac-Jagodić, G., & Marušić, I. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju: prijevod petog izdanja*. Naklada Slap.
4. Dragun, M. (2000). Podrijetlo, mitologija i vjerovanja Roma. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 9(46+ 47), 317-333.
5. Eurostat (2018). „House or flat: where do you live?. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200513-1> (pristupljeno: 13.6.2022.)
6. Goričanec, E. (2019). *Integracija Roma u redovni odgojno-obrazovni sustav u Međimurskoj županiji* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
7. Hrvatić, N. (2005). *Obrazovanje Roma u Hrvatskoj: pretpostavka za bolju kvalitetu života? // Kako žive hrvatski Romi=How do Croatian Roma live / Štambuk, M. (ur.)*. Zagreb: *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar*, str. 177- 200/409-434.
8. Koren, I. (2021). *Nastava na daljinu kod učenika romske nacionalnosti u školskoj godini 2019./2020. za vrijeme pandemije COVID-19* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Chair of Pedagogy and Didactics).
9. Lapat, G. (2010). Učenici Romi u primarnom obrazovanju. *Obrazovanje za interkulturalizam*, 235-242.
10. Lucić, D., Vukić, J., & Marčetić, I. (2020). Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša
11. Moreno López, R., & Arroyo López, C. (2014). Priručnik za uključivanje djece Roma u obrazovni sustav.
12. Vugrinčić, M., & Siladi, R. (Eds.). (2008). *Iz života Roma: Kreativnost Roma, doprinos kulturi i turizmu*. Međimurski savez sportske rekreacije" Sport za sve".
13. Matijević, M., Bilić, V., & Opić, S. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
14. Miletić, G. M. (2005). Uvjeti stanovanja i stambene aspiracije Roma, u. *Kako žive hrvatski Romi*, 159-176.
15. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO) (2022). *Međunarodni savez za sjećanje na holokaust–IHRA(International Holocaust Remembrance Alliance)* <https://mzo.gov.hr/istaknute teme/medjunarodna-suradnja-i-eu/multilateralna-suradnja/medjunarodni-savez-za-sjecanje-na-holokaust-ihra-international-holocaust-remembrance-alliance/1986> (pristupljeno: 29.5.2022.)

16. Mužić, V. (2004). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja* (Vol. 64). Zagreb: Educa.
17. Nikolić, D. (2013). *Naša prava, slikovnica o pravima djeteta*. Sisak: Udruga „Romska prava https://www.crpsisak.hr/wp-content/uploads/2014/05/nasa_prava_kb_slikovnica.pdf (preuzeto: 29.5.2022.).
18. Pongrac, Z. (Ed.). (2003). *Gjelem, gjelem: zbirka ciganskih ili romskih pjesama i melodija (s pregledom povijesti i glazbe Roma)*. Hrvatski helsinški odbor.
19. Šimić Šaćić, S. *Metodologija istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 77. slajd <https://iuo.unizd.hr/Portals/50/Metodologija%20istrazivanja%20u%20odgoju%20i%20obrazovanju.pdf> (pristupljeno: 29.5.2022.).
20. Vlada RH, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (2021). *Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine*. Zagreb <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma.pdf> (preuzeto: 29.5.2022.).
21. Wordpress (14.1.2013). *Romska himna/ Romska kultura* <https://zagi1987.wordpress.com/2013/01/14/romska-himna/> (pristupljeno: 29.5.2022.).
22. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (13.10.2021.). *Dr.sc. Danijel Vojak: Provođenje Nacionalnog plana za Rome mora biti zajednička politika Hrvatske većine i romske manjine*, Udar.net. <https://www.pilar.hr/2021/10/dr-sc-danijel-vojak-provođenje-nacionalnog-plana-za-rome-mora-biti-zajednicka-politika-hrvatske-vecine-i-romske-manjine-13-10-2021/> (pristupljeno: 29.5.2022.).
23. Okrugli stol na temu „*Obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine*“ . (15.10.2021.) Vtv televizija: Varaždin na adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=zvWrVEESBYw> (pristupljeno: 30.5.2022.).
24. Vlada RH, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (2021). *Položaj i prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na adresi: https://pravamanjina.gov.hr/polozaj-i-prava-pripadnika-nacionalnih-manjina-u-republici-hrvatskoj/353* (pristupljeno: 30.5.2022.).
25. Osnovna škola dr. Ivana Novaka Macinec. *O školi* na adresi: <http://os-inovaka-macinec.skole.hr/skola> (pristupljeno: 30.5.2022.).
26. Hrvatski audiovizualni centar. (2022). *Hrvatski film: KIKI – Međunarodni festival dječjeg filma* na adresi: <https://havic.hr/hrvatski-film/festivali-u-hrvatskoj/popis-festivala/kiki-medjunarodni-festival-djecjeg-filma#> (pristupljeno: 22.6.2022.).
27. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO). (2020). Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C). preuzeto: 30.5.2022.: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_52_1046.html.

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Ja, Viktorija Vidoša, izjavljujem da je moj diplomski rad na temu „Razlika u općoj informiranosti svakodnevice kod učenika Roma i većinskog stanovništva“ samostalno uz vlastito znanje, konzultacije, savjete i uporabu navedene literature pod vodstvom mentora, doc. dr. sc. Gorana Lapata.

POTPIS:
